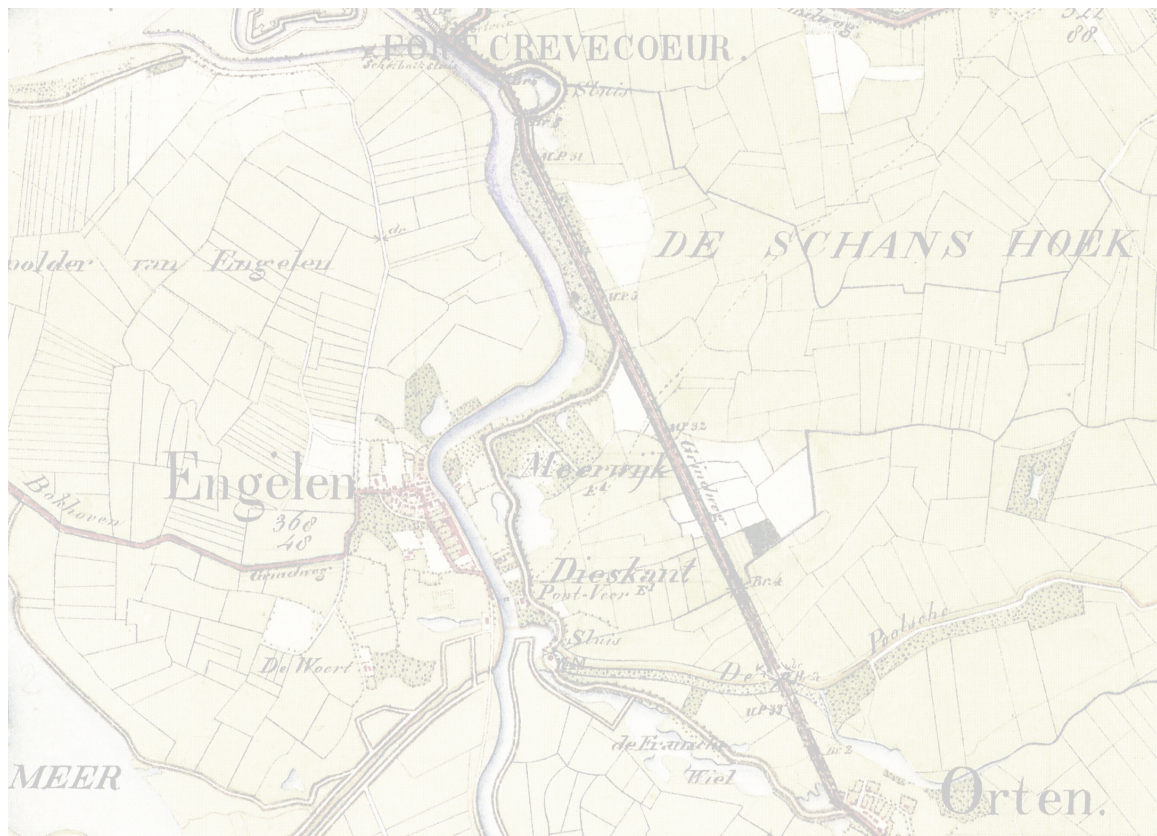

ARCHEOLOGIE EN
BOUWHISTORIE

Oirschot 't Laar 2

Proefsleuvenonderzoek

BAAC-rapport A-21.0280

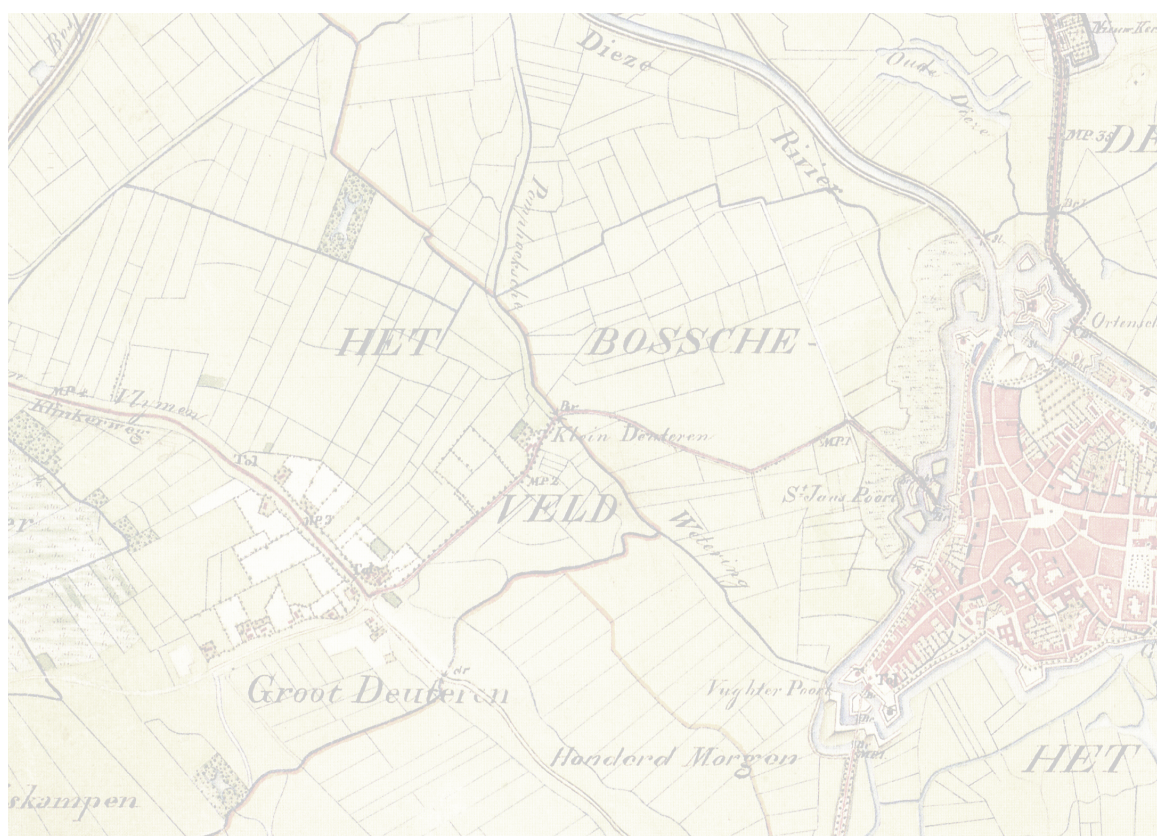
januari 2022

Auteur:

M.C. Brouwer

Status:

Definitief

Colofon

ISSN:	1873-9350
Auteur:	M.C. Brouwer
Met een bijdrage van:	E.A.M. de Boer
Cartografie	M.C. Brouwer & J. Ostendorf
Fotografie:	BAAC
Tekeningen:	BAAC
Vormgeving:	E.R.A. Smits
Inhoudelijke controle:	J.F. van der Weerden
Redactie:	J.F. van der Weerden

© BAAC, 's-Hertogenbosch 2022.

BAAC aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

BAAC heeft met toestemming van de opdrachtgever dit rapport ter goedkeuring aangeleverd bij de bevoegde overheid. Het rapport is goedgekeurd door de bevoegde overheid. Er heeft geen (inhoudelijke) afstemming met de bevoegde overheid plaatsgevonden voorafgaand aan het onderzoek.

BAAC - Archeologie en Bouwhistorie

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
E-mail: denbosch@baac.nl

Postbus 2015
7420 AA Deventer

Inhoud

	■ Samenvatting	7
1	■ Inleiding	11
	1.1 Aanleiding	11
	1.2 Ligging en aard van het terrein	12
	1.3 Administratieve gegevens	14
	1.4 Leeswijzer	15
2	■ Onderzoekskader	17
	2.1 Landschappelijke achtergrond (E.A.M. de Boer)	17
	2.2 Bewoningsgeschiedenis	20
	2.2.1 Archeologie	20
	2.2.2 Historie	23
	2.2.3 Archeologische verwachting	25
	2.3 Onderzoeksvragen	25
	2.4 Werkwijze	28
	2.4.1 Veldwerk	28
	2.4.2 Uitwerking	30
3	■ Bodemopbouw en landschap (E.A.M. de Boer)	31
	3.1 Bodemopbouw	31
	3.2 Conclusie	32
4	■ Sporen en structuren	35
	4.1 Greppels	35
	4.1.1 Begin 20 ^e eeuw	35
	4.1.2 Jaren '50	37
	4.1.3 Jaren '70	40
	4.2 Overige sporen	42
5	■ Vondstmateriaal	45
	5.1 Aardewerk en pijpen	45
	5.2 Bouwkeramiek	46
	5.3 Overige vondsten	47
6	■ Synthese, waardering en advies	49
	6.1 Synthese	49
	6.2 Waardering	50
	6.2.1 Toelichting	50
	6.2.2 Vindplaats 1	52
	6.3 Advies	53
7	■ Literatuur en bronnen	55

■ Bijlagen

57

Bijlage 1 Geologische en archeologische tijdvakken

Bijlage 2 Onderzoeksvragen uit het Programma van Eisen

Bijlage 3 Sporenlijst

Bijlage 4 Allesporenkaart op de erfgoedkaart van Oirschot

Samenvatting

In opdracht van BOUWKUNST architecten heeft BAAC een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in plangebied 't Laar 2 te Oirschot (gemeente Oirschot). De aanleiding voor het onderzoek is een bestemmingsplanwijziging ten behoeve van de bouw van een nieuwe woning binnen het plangebied (afb. 1.1). De beoogde ontwikkeling bestaat uit de nieuwbouw van een langevelboerderij binnen het daarvoor bestemde bouwvak. Buiten het bouwvak vindt ook herinrichting plaats. Er komt nieuwe beplanting en de natuurzone van de Beerzeloop wordt versterkt. In eerste instantie is in het plangebied een bureau- en booronderzoek uitgevoerd. Omdat er een gerede kans bestaat dat bij de voorgenen bouw archeologische waarden vernietigd worden, heeft ter hoogte van het bouwvak en de gesloopte voormalige bebouwing een proefsleuvenonderzoek plaatsgevonden.

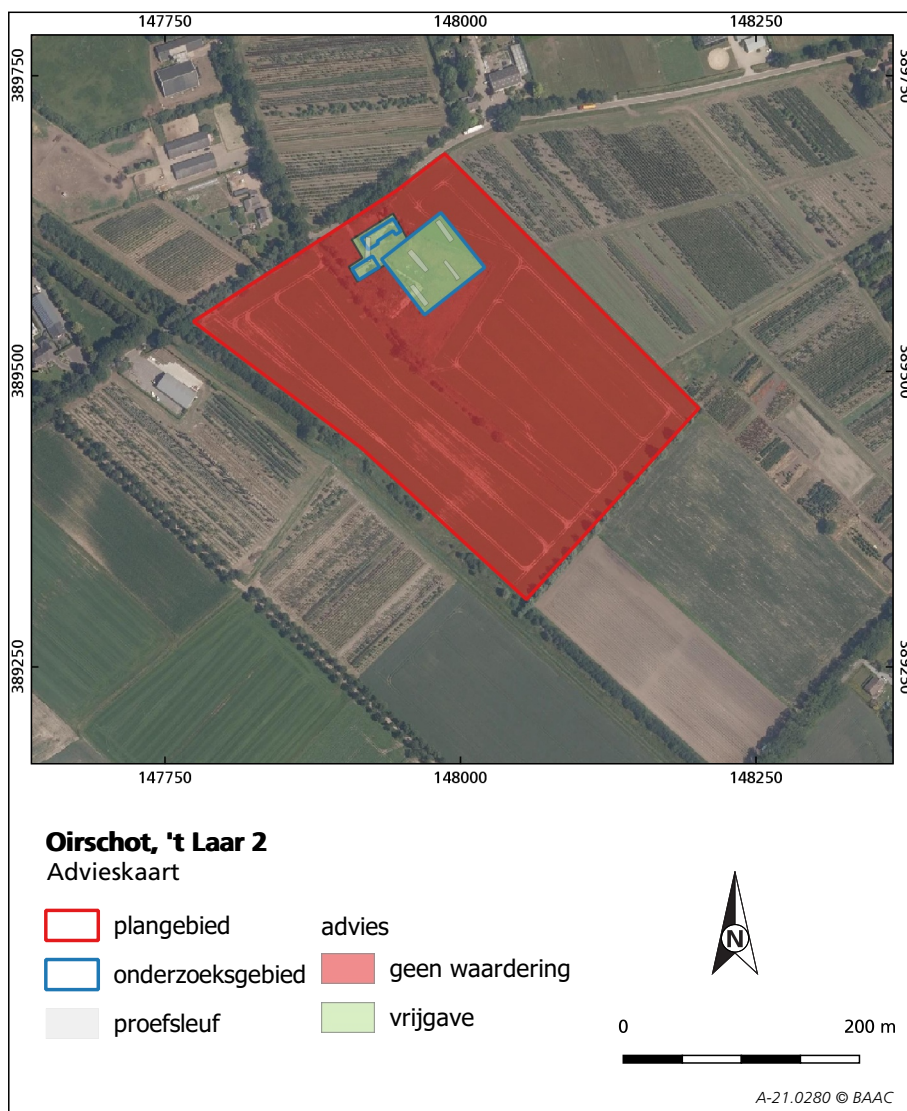
Tijdens het veldwerk zijn verspreid over het onderzoeksgebied vijf proefsleuven aangelegd van circa 20 bij 4 m. In totaal is hierdoor 442 m² door middel van proefsleuven onderzocht, hetgeen overeenkomt met een dekkingsgraad van bijna 10%.

Het plangebied bevindt zich landschappelijk gezien in een laag gelegen gebied en is laat ontgonnen. De ontginning van het noordoostelijke deel heeft vermoedelijk aan het eind van de 18^e of begin van de 19^e eeuw plaatsgevonden, terwijl het zuidwestelijke deel pas in de eerste helft van de 20^e eeuw in gebruik is genomen. In verschillende proefsleuven zijn spitsporen aangetroffen die met deze ontginning in verband worden gebracht.

Het onderzoek heeft ter hoogte van het onderzoeksgebied verder sporen van een erf uit de late nieuwe tijd met bijbehorende infrastructuur (vindplaats 1) opgeleverd. Het betreft acht paalsporen, zeven kuilen, 14 greppels, vier zones met spitsporen en drie recente sporen. Aan het begin van de 20^e eeuw wordt in het plangebied (net ten noorden van het bouwvak) een boerderij geplaatst die tot in de jaren '70 in gebruik blijft. De boerderij zelf is tijdens het onderzoek niet teruggevonden maar in proefsleuf 2 zijn wel verschillende kuilen en paalkuilen aangetroffen die tijdens het gebruik van deze boerderij gegraven zijn. Een vleugelmerk en meerdere blikken soepballetjes tonen aan dat deze kuilen een datering in het derde kwart van de 20^e eeuw hebben. Bovendien wordt voor een greppel in proefsleuf 3 gedacht dat deze wellicht met de begrenzing van het erf te maken heeft. In de jaren '70 is de boerderij iets naar het noordwesten verplaatst en is ook een (nieuwe) schuur gebouwd. Deze nieuwe boerderij en de schuur zijn voorafgaand het proefsleuvenonderzoek gesloopt. In proefsleuf 1 zijn verschillende recente verstoringen aangetroffen die met de (ondergrondse) sloop van deze gebouwen in verband gebracht worden.

Verder zijn voornamelijk greppels teruggevonden. Het betreft perceelsgreppels die met verschillende gebruiksfasen van het erf en de omliggende grond in verband gebracht moeten worden. De interpretatie van een van de greppels in proefsleuf 4 is onzeker. Voor dit spoor geldt dat het ook om een kuil of meerdere kuilen kan gaan die gebruikt zijn voor het inkuilen van veevoer. Tijdens de laatste fase van het erf bevonden zich hier ook de voerplaten waarop het veevoer werd ingekuild.

De vindplaats ter hoogte van het onderzoeksgebied is volgens de criteria in de KNA gewaardeerd. Aangezien de vindplaats wat betreft de fysieke kwaliteit drie punten scoort en de inhoudelijke kwaliteit een score van zes punten oplevert wordt de vindplaats als niet-behoudenswaardig beschouwd. Er is geen aanleiding om de vindplaats te behouden. Door BAAC wordt daarom geadviseerd de een zone ter hoogte van het onderzoeksgebied (bouwwak en de recent gesloopte bebouwing) vrij te geven (zie de advieskaart).

Voor het overige deel van het plangebied kan op grond van het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek verder geen uitspraak worden gedaan.

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. Dit betekent niet dat reeds gestart kan worden met bodemverstorende activiteiten of de daarop voorbereidende activiteiten. Het selectieadvies dient namelijk eerst beoordeeld te worden door de bevoegde overheid wat uiteindelijk leidt tot een selectiebesluit.

Hoewel getracht is een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden, kan de aanwezigheid van archeologische sporen of resten nooit volledig worden uitgesloten in de gebieden waarvoor geen vervolgonderzoek wordt aanbevolen. BAAC wil er daarom op wijzen dat men bij bodemverstorende activiteiten alert dient te zijn op de aanwezigheid van archeologische waarden (zoals vondstmateriaal en grondsporen). Bij het aantreffen van deze waarden dient men hiervan melding te maken bij de Minister (in de praktijk de RCE) conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016.

Afb. 1.1 Situatieschets van de nieuwe situatie (Soldaat 2021, bijlage 1).

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van BOUWKUNST architecten heeft BAAC een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in plangebied 't Laar 2 te Oirschot (gemeente Oirschot). De aanleiding voor het onderzoek is een bestemmingsplanwijziging ten behoeve van de bouw van een nieuwe woning binnen het plangebied (afb. 1.1). De beoogde ontwikkeling bestaat uit de nieuwbouw van een langgevelboerderij binnen het daarvoor bestemde bouwvak. Buiten het bouwvak vindt ook herinrichting plaats. Er komt nieuwe beplanting en de natuurzone van de Beerzeloop wordt versterkt. Omdat er een gerede kans bestaat dat bij de voorgenomen bouw archeologische waarden vernietigd worden, is ter hoogte van het bouwvak en de gesloopte voormalige bebouwing een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd.

Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek heeft in 2020 een bureau- en verkennend booronderzoek plaatsgevonden in een deel van het plangebied.¹ Op basis van het bureauonderzoek is een hoge archeologische verwachting voor de periode Laat-Paleolithicum tot en met de nieuwe tijd opgesteld voor de top van het dekzand en een eventueel aanwezig esdek. Het esdek is tijdens het veldwerk niet aangetroffen. Het dekzand is aangetroffen op 0,25-1,10 m -mv waarbij de top van het dekzand verstoord bleek te zijn. Aangezien slechts de top van het dekzand niet meer intact is, kunnen dieper ingegraven archeologische sporen nog steeds aanwezig zijn.

Vanwege een planaanpassing valt het geplande bouwvak gedeeltelijk buiten het gebied dat door middel van een verkennend booronderzoek is onderzocht.² Door de bevoegde overheid is, in overleg met de adviseur van de gemeente (Ria Berkvens, Omgevingsdienst Zuidoost Brabant), besloten dit niet onderzochte deel direct mee te nemen in het proefsleuvenonderzoek. Omdat buiten het bouwvak geen bodemingrepen zullen plaatsvinden, hebben de proefsleuven betrekking op het bouwvak en de locaties van de gesloopte bebouwing.

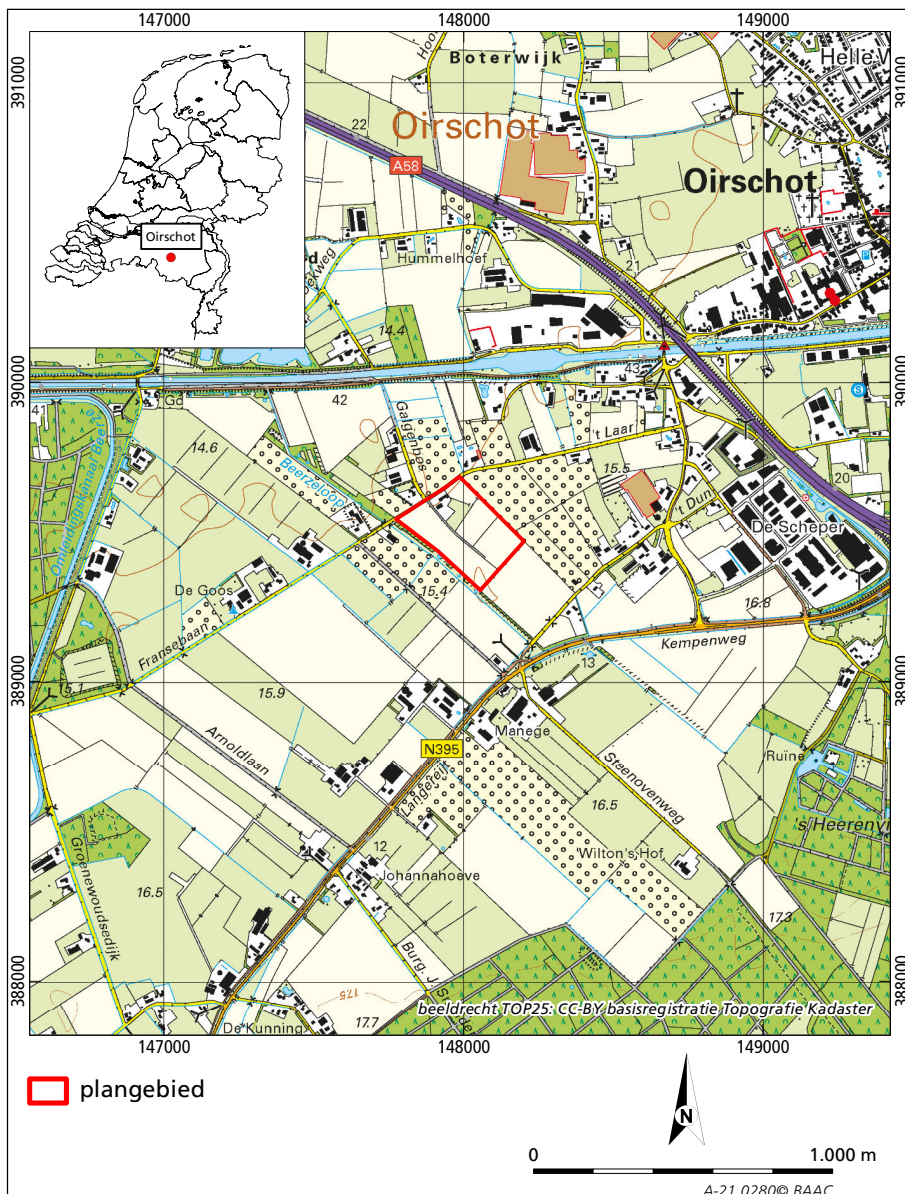
Het proefsleuvenonderzoek vond plaats op 10 november 2021. Contactpersoon namens de opdrachtgever is Jasper van den Heuvel. De bevoegde overheid voor dit project is gemeente Oirschot. De gemeente wordt hierbij geadviseerd door Ria Berkvens, Omgevingsdienst Zuidoost Brabant. Het veldteam bestond uit Mirjam Brouwer (projectleider en senior KNA-archeoloog), Michiel Meurs (KNA-archeoloog MA) en Sebastiaan van der Gaag (archeoloog). De graafmachine werd geleverd door Van der Made Gemonde BV met als machinist Tieu van den Heuvel. Tijdens het veldonderzoek zijn geen specialisten ingezet.

1 Reinstra 2020.

2 Soldaat 2021.

1.2 Ligging en aard van het terrein

Het plangebied ligt ten zuidwesten van de bebouwde kom van Oirschot (afb. 1.3) en bevindt zich ter hoogte van Het Laar 2. Het terrein wordt aan de noordwestzijde begrensd door Het Laar en aan de zuidwestzijde door een houtwal. Langs de noord- en zuidoostelijke grens van het plangebied bevinden zich akkerpercelen. De voormalige bebouwing is gesloopt en het plangebied is onbebouwd. Het plangebied is grotendeels in gebruik als bouwland, alleen ter hoogte van het voormalige erf is sprake van een braakliggende zone. De oppervlakte van het plangebied bedraagt circa 76.000 m². Het onderzoeksgebied is kleiner (circa 4500 m²) en betreft het bouwvak en de locaties van de gesloopte bebouwing aan de noordzijde van het plangebied (afb. 1.4).

Afb. 1.3 De ligging van het plangebied op de topografische kaart van Nederland.

Afb. 1.4 De ligging van het onderzoeksgebied (bouwwak en gesloopte bebouwing) binnen het plangebied.

1.3 Administratieve gegevens

Locatiegegevens	
provincie	Noord-Brabant
gemeente	Oirschot
plaats	Oirschot
toponiem	't Laar 2
RD-coördinaten	N: 147.988 / 389.682 W: 147.780 / 389.539 Z: 148.057 / 389.305 O: 148.205 / 389.468
kaartblad	51A
oppervlakte plangebied	circa 76.000 m ²
oppervlakte onderzoeksgebied	circa 4500 m ²

Projectgegevens	
projectnummer	A-21.0280
type onderzoek	proefsleuvenonderzoek
Archis-zaakidentificatienr.	5130429100
opdrachtgever	BOUWKUNST architecten Contactpersoon: J. van den Heuvel
projectleider BAAC	M.C. brouwer
bevoegde overheid	gemeente Oirschot contactpersoon: J. Niessen
adviseur namens bevoegde overheid	R. Berkvens (Omgevingsdienst Zuidoost Brabant)
datum opdracht	13 oktober 2021
datum veldwerk	10 november 2021
datum conceptrapport	30 november 2021
datum goedkeuring conceptrapport	14 december 2021
datum definitief rapport	20 december 2021
beheer en plaats van vondsten en documentatie	Provinciaal Depot Bodemvondsten contactpersoon: R. Louer

Vindplaatsgegevens	
complextype	Erf met bijbehorende infrastructuur
datering	Nieuwe tijd

1.4 Leeswijzer

Deze rapportage omvat de uitwerking van archeologisch onderzoek in het plangebied 't Laar 2 te Oirschot. Alvorens over te gaan tot de bespreking van de onderzoeksresultaten, zullen in hoofdstuk 2 de landschappelijke, archeologische en historische achtergronden van het plangebied en de directe omgeving worden beschreven. Deze worden gevolgd door paragrafen met daarin de onderzoeksvragen en de werkwijze in het veld en van de uitwerking. De resultaten van het onderzoek komen aan de orde in hoofdstuk 3, 4 en 5. In deze hoofdstukken staat het landschap beschreven waarin de opgegraven vindplaats is gelegen, de sporen en structuren die tot de vindplaats zijn te rekenen en het vondstmateriaal dat tijdens het veldwerk is verzameld. Het geheel zal in hoofdstuk 6 worden afgesloten met een synthese waarin de resultaten in relatie tot elkaar worden besproken en er aandacht is voor de relevantie van de vindplaats voor de regio. Vervolgens wordt de vindplaats gewaardeerd en wordt er een archeologisch advies geformuleerd omtrent de vindplaats. Achter in het rapport zijn de literatuurlijst en enkele bijlagen terug te vinden, zoals diverse lijsten en overzichten en de beantwoording van de onderzoeksvragen uit het PvE.

Afb. 1.2 Foto richting het zuidoosten bij aanvang van het onderzoek.

2 Onderzoekskader

Aan het plangebied is op basis van het archeologisch vooronderzoek een hoge archeologische verwachting opgesteld voor de top van het dekzand. Het proefsleuvenonderzoek dat in deze rapportage wordt beschreven, heeft geresulteerd in perceelsgreppels en sporen die met het gebruik van het gebied als erf in verband gebracht moeten worden. Het doel van de navolgende paragrafen is om dit gegeven in een context te plaatsen. Hierbij wordt gekeken naar de ligging van het plangebied in het landschap en ten opzichte van bekende archeologische resten in de directe omgeving. Ook wordt gekeken wat op basis van historisch kaartmateriaal of andere historische gegevens bekend is over bewoning en landgebruik binnen het plangebied. Deze gegevens zijn overgenomen uit het archeologisch vooronderzoek³ en waar nodig aangevuld met nieuwe gegevens.

De onderzoeksvragen die met het proefsleuvenonderzoek dienen te worden beantwoord en de nationale en regionale onderzoeksthema's zijn overgenomen in paragraaf 2.3. Het hoofdstuk sluit af met een beschrijving van en verantwoording voor de gehanteerde werkwijze en de keuzes die tijdens het veldwerk en de uitwerking zijn gemaakt.

2.1 Landschappelijke achtergrond (E.A.M. de Boer)

Het plangebied ligt in het centrale dekzandlandschap in de Roerdalslenk.⁴ De Roerdalslenk, ook wel Centrale Slenk genoemd, is een tektonisch dalingsgebied dat door breuken, de Feldbiss / Breuk van Vessem en de Peelrandbreuk, wordt begrensd. Ten zuidwesten en noordoosten liggen de tektonische opheffingsgebieden (horsten) van respectievelijk het Kempisch Hoog en de Peelhorst.

In het Vroeg-Pleistoceen en het begin van het Midden-Pleistoceen raakte de Roerdalslenk gevuld met overwegend grove zanden en grind (Formatie van Sterksel) aangevoerd door de Rijn en Maas. Door de tektonische opheffing en kanteling van de Peelhorst werden de grote rivieren in het Cromerien⁵ gedwongen hun loop naar het oosten te verplaatsen en kwam een einde aan de fluviatiele sedimentatie in de slenk.

Gedurende de ijstijden (glacialen) van het Midden- en Laat-Pleistoceen (Elsterien, Saalien en Weichselien) werd de Roerdalslenk geleidelijk opgevuld met afzettingen van meer lokale oorsprong (Formatie van Bortel). Deze

³ Reinstra 2021.

⁴ Buitenhuis *et al.* 1991.

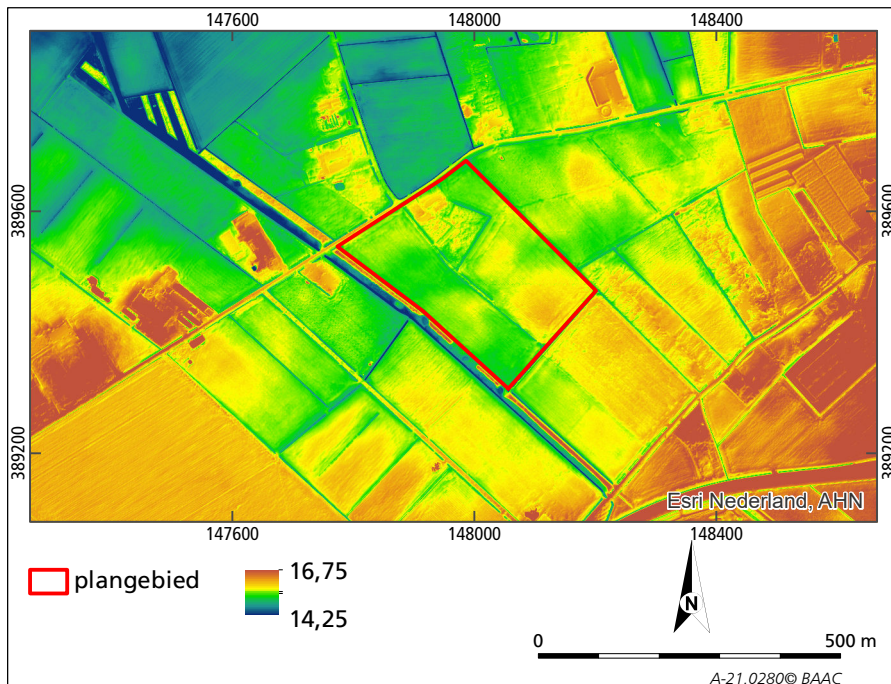
⁵ Zie bijlage 1 voor een overzicht van de geologische perioden.

afzettingen kunnen globaal worden onderverdeeld in Brabants leem, fluvioperiglaciale afzettingen (smeltwaterafzettingen) en eolische afzettingen (löss en dekzand). Al deze afzettingen hebben in de Roerdalslenk een dikte van 15 tot (soms) 45 meter.

Brabants leem is in perioden met permafrost⁶ ontstaan uit door de wind aangevoerd materiaal waaruit door dooiwaterstroompjes de fijne deeltjes werden uitgewassen, die vervolgens werden afgezet in ondiepe vochtige depressies (dooimeren). Fluvioperiglaciale afzettingen, oftewel verspoelde dekzand- en rivierafzettingen, ontstonden wanneer aan het begin en eind van de glaciale, en dan voornamelijk in de zomermaanden, veel smeltwater vrijkwam. Dit water werd afgevoerd door een systeem van verwilderde geulen en beken, waarbij materiaal van het hoger gelegen Kempisch Hoog en de Peelhorst naar de lager gelegen Centrale Slenk werd verplaatst. De afzettingen die hierbij tot stand kwamen, bestaan uit min of meer gelaagde zanden, met eventueel leemlagen en/of planten- en houtresten.

Door het ontbreken van vegetatie werd in de droge en zeer koude glaciale door de wind sediment verplaatst en elders weer afgezet. In het Pleniglaciaal (Midden-Weichselien) werd zo het *Oudere dekzand* als een deken over het vrijwel vegetatielose landschap afgezet. Het *Oudere dekzand* is vaak horizontaal gelaagd met lemige banden. Door de aanwezigheid van een grindrijk niveau, de zogenaamde *Laag van Beuningen*, dat is ontstaan door uitblazing van fijnere delen⁷, kan onderscheid worden gemaakt in het *Ouder dekzand I en II*.

In het Laat-Glaciaal (Laat-Weichselien) was de begroeiing weer wat dichter waardoor de verstuiwing een meer lokaal karakter had en het zogenaamde *Jonger dekzand* werd afgezet in de vorm van langgerekte, voornamelijk

Afb. 2.1 Hoogteverloop in het plangebied.

- 6 Bodem die tot op grote diepte permanent bevroren is.
- 7 Een zogenaamde desert pavement.

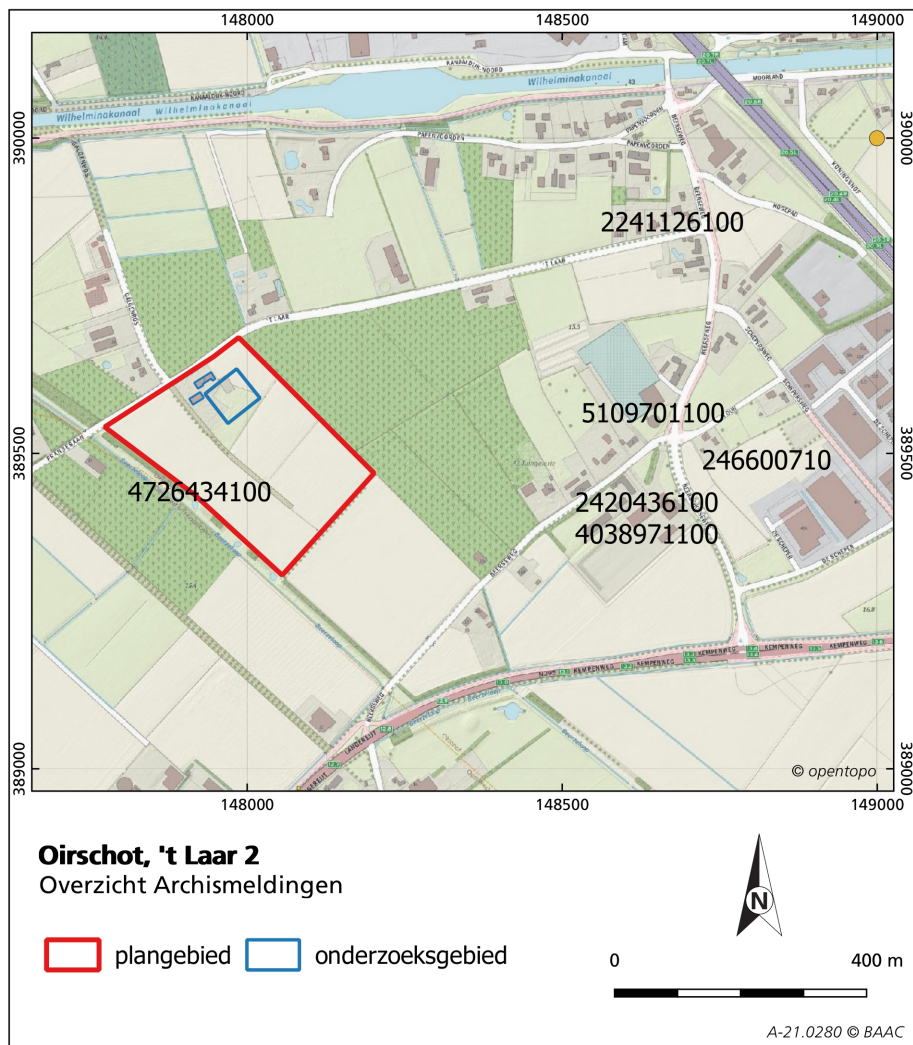
zuidwest-noordoost georiënteerde ruggen. Het Jonger dekzand is meestal niet gelaagd. Gedurende de interstadialen⁸ zijn plaatselijk leemlagen, veenlaagjes of bodems gevormd. Zo vond gedurende het Allerød-interstadiaal op de hogere terreindelen bodemvorming plaats, die nu nog te herkennen is als een grijswitte laag met houtskoolresten. Deze zogenaamde *Laag van Usselo* bevindt zich tussen het *Jonger dekzand I*⁹ en het *Jonger dekzand II*¹⁰.

Het plangebied ligt op de overgang van een hoger gelegen dekzandgebied¹¹ in het oosten naar een lager gelegen dekzandvlakte¹² in het westen. In deze vlakte is een afwateringsgeul ontstaan, waarin tegenwoordig de Beerzeloop stroomt, die in het noordwesten afwatert op de Beerze. De rand van het dekzandgebied en dus ook het plangebied, wordt doorsneden door laagtes die aansluiten op de laagte van de Beerzeloop (zie afb. 2.1). Het plangebied heeft daardoor een licht geaccidenteerd reliëf, waarbij de hoogte varieert tussen 14,85 en 15,6 m +NAP. Ter hoogte van de proefsleuven helt het terrein in zuidelijke en oostelijke richting af van 15,45 m +NAP ter hoogte van proefsleuf 1 naar 15,1 m +NAP ter hoogte van proefsleuven 3 en 5.¹³

Aan het einde van het Weichselien en in het Holoceen werd het klimaat een stuk milder. Het systeem van ondiepe, verwilderde geulen en beken veranderde hierdoor in meanderende beken, die zich aanvankelijk in het landschap insneden, zoals het dal van de Beerze. In de beekdalen werden zand en klei afgezet en vond lokaal veenvorming plaats (Boxtel Formatie; Singraven Laagpakket). Door de toenemende vegetatie kwam een eind aan de natuurlijke zandverstuivingen en raakten de dekzandruggen gefixeerd. Door het toedoen van de mens, door kappen, branden en ontginnen, konden plaatselijk opnieuw verstuivingen optreden (Boxtel Formatie; Kootwijk Laagpakket¹⁴).¹⁵

Door het mildere klimaat vond op grote schaal bodemvorming plaats. Vermoedelijk is in het plangebied een veldpodzol ontwikkeld.¹⁶ Dit bodemtype is van nature onder relatief natte omstandigheden ontstaan en wordt gekenmerkt door een humeuze Ah-horizont, een grijze E-horizont (uitspoelingshorizont), een donker(rood)bruine Bh-horizont die geleidelijk overgaat in de C-horizont. De natuurlijke bodem is meestal sterk door menselijk ingrijpen gewijzigd. Zo is de top van de natuurlijke bodem vaak door verploeging in de bouwvoor opgenomen. Vanaf de 15^e eeuw heeft op de akkers plaggenbemesting plaatsgevonden, waardoor de natuurlijke (al dan niet afgetopte) bodem is afgedekt met een dik humeus cultuurdek. Vermoedelijk heeft ook in het oostelijke deel van het plangebied plaggenbemesting plaatsgevonden.¹⁷ De bodem kan hier derhalve geclassificeerd worden als een hoge zwarte enkeerdgrond. Dit bodemtype wordt gekenmerkt door een 50 cm of dikker humeus cultuurdek. Hieronder kunnen nog resten van het natuurlijke bodemprofiel aanwezig zijn. De plaggenbemesting zal, evenals door de aanleg van erven en ontgrondingen, van invloed zijn geweest op het hoogteverloop in en rond het plangebied.

- 8 Relatief warme periode binnen een glaciaal.
- 9 Afgezet in het Oude Dryas-stadiaal.
- 10 Afgezet in het Jonge Dryas-stadiaal.
- 11 Op de geomorfologische kaart (Archis3 2021) is dit gebied aangeduid als dekzandwelvingen al dan niet bedekt met oud-bouwlanddek (kaartenheid 3L51yc).
- 12 Op de geomorfologische kaart (Archis3 2021) is dit gebied aangeduid als dekzandvlakte (kaartenheid 2M51).
- 13 AHN4 2021.
- 14 Voorheen Formatie van Kootwijk.
- 15 Buitenhuis et al. 1991, Teunissen van Manen 1985, Bisschops, Broertjes & Dobma 1985, Berendsen 2004.
- 16 Bodemkaart, via Archis3 2021 (kaartenheid Hn21).
- 17 Bodemkaart, via Archis3 2021 (kaartenheid zEZ23).

Afb. 2.2 Overzicht van Archismeldingen in de nabijheid van het plangebied.

2.2 Bewoningsgeschiedenis

2.2.1 Archeologie

Het plangebied ligt op de beleidskaart van de gemeente Oirschot binnen een zone met 'Archeologie Waarde 4', hetgeen overeenkomt met een hoge archeologische verwachting. In dit gebied dient, voorafgaand aan ingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 0,3 m onder maaiveld of 0,5 m in het geval van een esdek, archeologisch onderzoek plaats te vinden.¹⁸ Deze hoge archeologische verwachting is gebaseerd op de geomorfologische en bodemkundige opbouw van het gebied en vondsten uit de regio in landschappelijk vergelijkbare gebieden.

Binnen het plangebied zijn in Archis verschillende onderzoeken bekend. Lycens heeft in 2021 een bureau- en booronderzoek (zaakidentificatienummer 4900551100) uitgevoerd.¹⁹ Op basis van het bureauonderzoek is een hoge archeologische verwachting opgesteld voor de top van het dekzand en een

¹⁸ <https://www.ruimtelijkeplannen.nl>

¹⁹ Reinstra 2021.

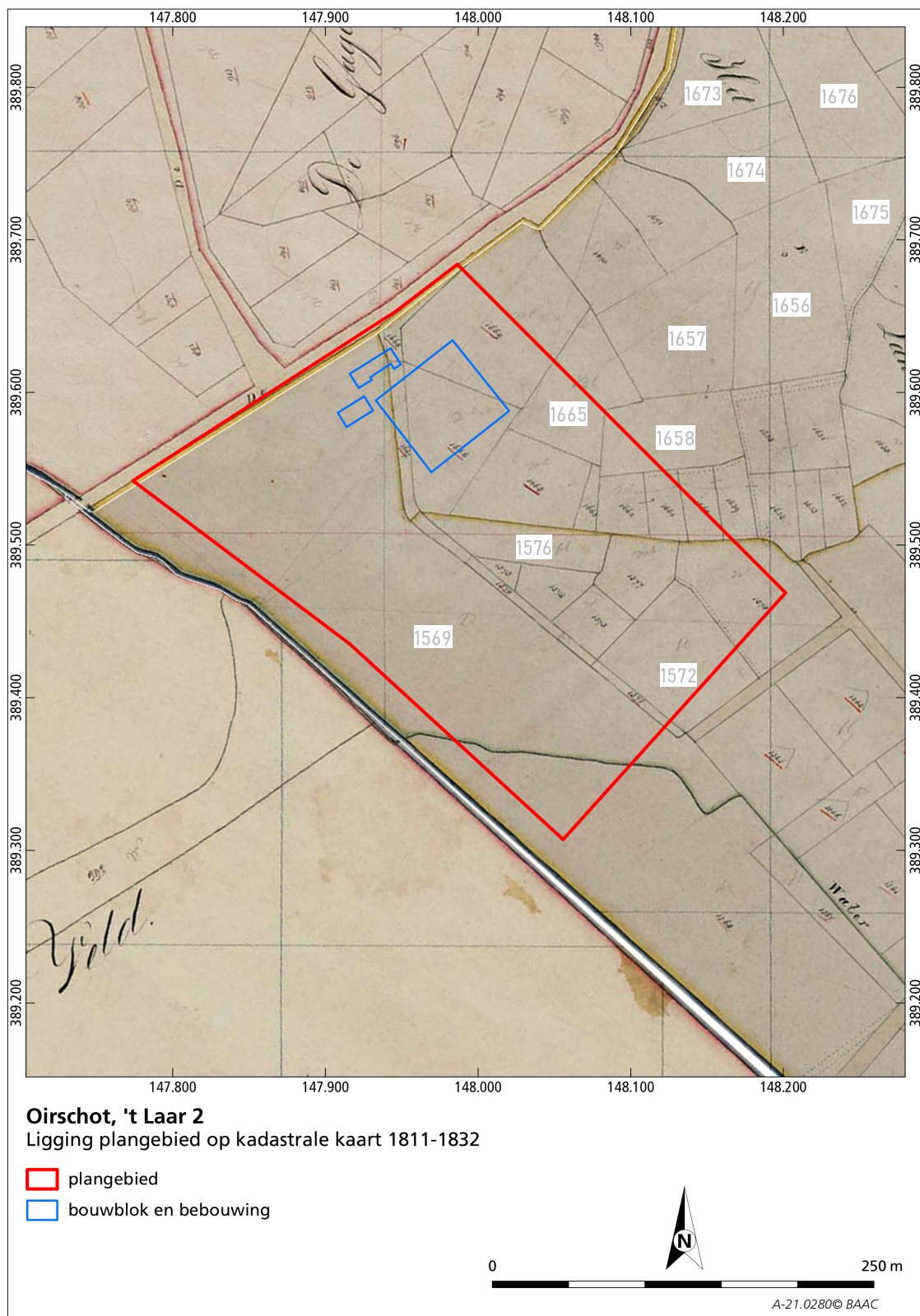
eventueel aanwezig esdek. Het esdek is tijdens het veldwerk niet aangetroffen. Het dekzand is aangetroffen op 0,25-1,10 m -mv waarbij de top van het dekzand verstoord bleek te zijn. Aangezien slechts de top van het dekzand niet meer intact is, kunnen dieper ingegraven archeologische sporen nog steeds aanwezig zijn. In het westelijke deel van het plangebied heeft Anteagroup een booronderzoek (zaakidentificatienummer 4726434100) uitgevoerd in het kader van de vervanging door TenneT van de huidige bovengrondse 150 kV-verbinding tussen Tilburg-Noord en Best door een ondergrondse verbinding (afb. 2.2). De resultaten van dit onderzoek zijn nog niet beschikbaar in Archis.

In de directe nabijheid (binnen 500 m) van het plangebied zijn in Archis verder geen onderzoeken bekend. Iets verder weg zijn wel enkele onderzoeken uitgevoerd (afb. 2.2). Zo heeft Grontmij in 2015 in plangebied De Scheper (circa 840 m ten zuidoosten van het plangebied, ten oosten van de Beerseweg), als vervolg op een bureau- en booronderzoek uit 2013, een proefsleuvenonderzoek (zaakidentificatienummer 2466007100) uitgevoerd. Tijdens dit onderzoek zijn sporen van het landgebruik uit de nieuwe tijd van na de ontginning gevonden, bestaand uit greppels, enkele paalkuilen en karrensporen. De vindplaats was niet behoudenswaardig en er heeft geen vervolgonderzoek plaatsgevonden.

Iets dichterbij (circa 625 m ten zuidoosten van het plangebied) maar wel ten zuiden van de Beerseweg heeft Synthegra in 2013 een bureau- en booronderzoek (zaakidentificatienummer 2420436100) uitgevoerd. Tijdens het booronderzoek zijn geen archeologische resten of indicatoren aangetroffen, die wijzen op de aanwezigheid een vindplaats, maar gezien de aanwezigheid van historische bebouwing in het plangebied valt een vindplaats uit de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd niet uit te sluiten. Door Synthegra is daarom een archeologische begeleiding van de werkzaamheden geadviseerd. Er is echter besloten om een proefsleuvenonderzoek te laten plaatsvinden en in 2017 heeft Synthegra dit onderzoek uitgevoerd (zaakidentificatienummer 4038971100). Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn resten van bewoning uit de late 19^e, begin 20^e eeuw aangetroffen. Op basis van het voorkomen van de aangetroffen resten op historische kaartbeelden en de mate van verstoring van deze resten, is besloten geen verder onderzoek naar de aangetroffen resten te doen.

Circa 680 m ten noordoosten van het plangebied heeft BAAC in 2010 ten noorden van Het Laar een bureau- en booronderzoek (zaakidentificatienummer 2241126100) uitgevoerd. Tijdens het onderzoek zijn geen aanwijzingen voor een vindplaats aangetroffen. Er wordt uitgegaan van een late ontginning en er is geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Ter hoogte van Beerseweg 6, circa 650 m ten oosten van het plangebied, heeft KSP Archeologie in 2021 een booronderzoek uitgevoerd (zaakidentificatienummer 5109701100). De resultaten van dit onderzoek zijn nog niet beschikbaar in Archis.

Afb. 2.3 Ligging van het plan- en onderzoeksgebied op de kadastrale minuut van 1832. De heide en de percelen bouwland zijn voorzien van perceelsnummer.

2.2.2 Historie

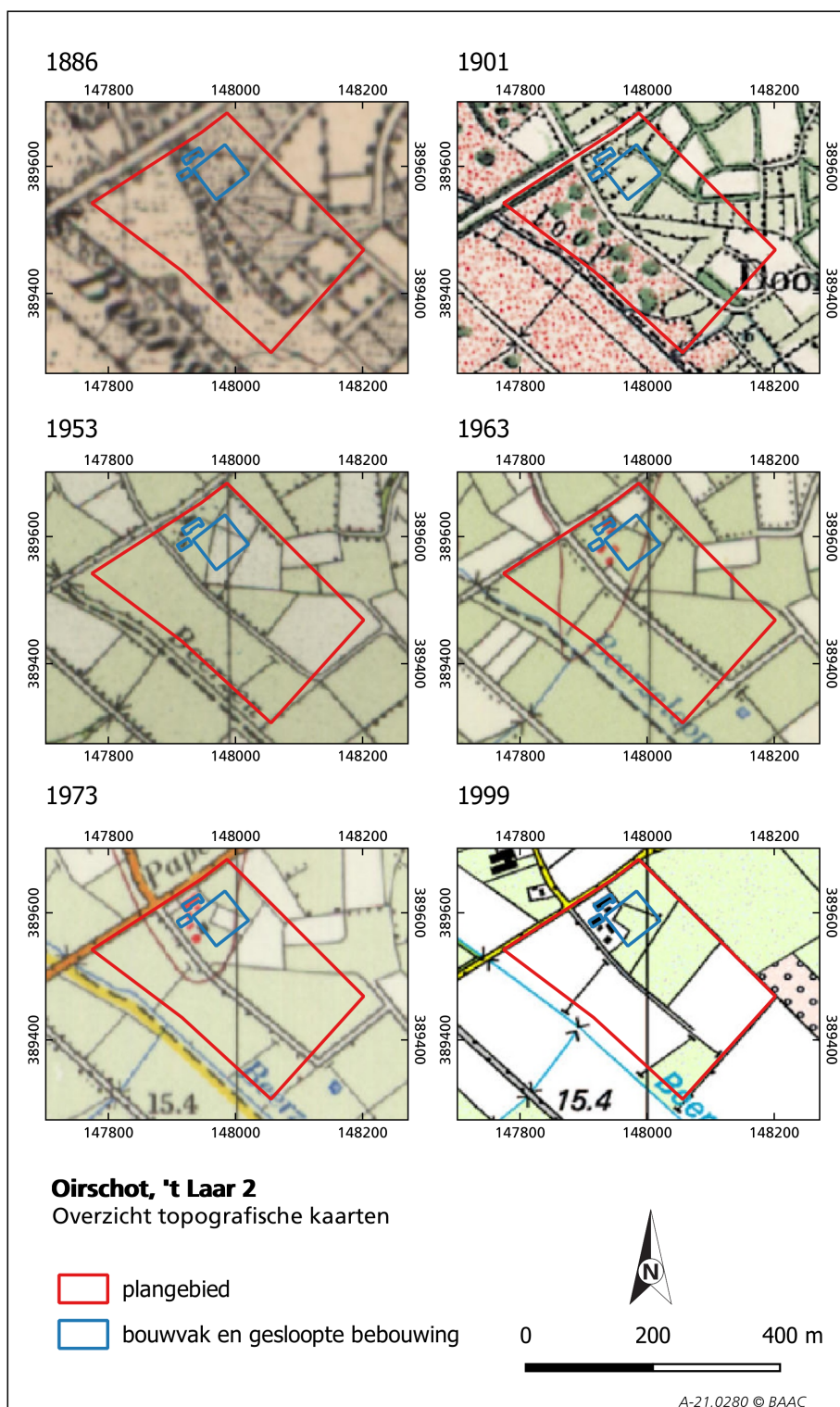
Het plangebied ligt ten zuidwesten van Oirschot, tegen de rand van de voormalige gemeente Oost-, West- en Middelbeers.²⁰ Op topografische kaarten uit de 19^e eeuw is zichtbaar dat het plangebied zich in het buitengebied bevindt, ten noordoosten van de Beerzeloop en tussen twee doorgaande wegen. De weg ten noorden van het plangebied loopt via landgoed Baest naar Middelbeers. Deze weg wordt ten westen van het plangebied aangeduid als de Franse Baan en zou aan het begin van de 19^e eeuw gebruikt zijn voor de Franse opmars van Hilvarenbeek naar Oirschot. Grofweg 250 m ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich de Beerseweg, de weg van Oirschot naar Oostelbeers via het gehucht Dun.

Op de kadastrale minuut van 1832 (afb. 2.3) is te zien dat de zuidwestelijk helft van het plangebied (perceel 1569) nog niet ontgonnen is en uit heide bestaat. Het noordoostelijke deel van het plangebied is daarentegen wel in gebruik. Het gaat voornamelijk om weilanden met enkele percelen bouwland. Percelen 1665 en 1658 (aan de noordoostzijde van het plangebied) maken deel uit van een aaneengesloten akkercomplex dat zich grotendeels buiten het plangebied bevindt. Dit grotere akkercomplex bevat ook de percelen 1656, 1657, 1673 t/m 1676 en loopt verder door in noordwestelijke richting. Percelen 1572 en 1576 (aan de zuidoostzijde van het plangebied) zijn daarentegen meer geïsoleerd liggende akkers die ingeklemd liggen tussen weilanden. Tussen de heide en het ontgonnen gebied bevindt zich een smalle strook dennenbos. Her en der zijn ook enkele kleine percelen hakhout aanwezig. Op een kaart van omstreeks 1850 is te zien dat vanuit gehucht Dun en vanaf de weg naar Oostelbeers meerdere wegen richting het plangebied lopen. Deels waren deze wegen ook op de kadastrale minuut zichtbaar in de vorm van stippellijnen. Het gaat hierbij niet zozeer om doorgaande wegen maar eerder om toegangswegen om percelen te kunnen bereiken. Een van de wegen vanuit het gehucht Dun loopt tot het eind van de 19^e eeuw langs de zuidoostgrens van het bouwvak (afb. 2.4, 1886).

Aan het begin van de 20^e eeuw verandert de situatie ter hoogte van het onderzoeksgebied enigszins. Ter hoogte van de toegangsweg langs de zuidoostzijde van het bouwvak wordt nu een houtwal afgebeeld en direct ten noordwesten van het bouwvak is een (niet ingekleurd) gebouw zichtbaar (afb. 2.4, 1901). Het dennenbos, dat de scheiding vormde tussen de heide en het ontgonnen gebied, is verdwenen en vervangen door een weg die het plangebied van het noordwesten naar het zuidoosten doorkruist. Deze weg buigt net ten zuiden van het plangebied in noordoostelijke richting af om vervolgens terug richting het zuidoosten te buigen en aan te sluiten op de Beerseweg.

In de volgende decennia verandert er niet veel in het plangebied. Wel wordt in de jaren '30 langs de Franse Baan een deel van de heide ontgonnen en gebruikt als weiland. In 1953 (zie afb. 2.4) vindt pas de eerste grotere verandering plaats. Het huis dat vanaf het begin van de 20^e eeuw in het plangebied aanwezig is, wordt verplaatst naar de locatie van de recent gesloopte bebouwing. Het gebied ten zuidoosten van het erf is vanaf dan grotendeels in gebruik als bouwland. De noordoost-zuidwest georiënteerde grens tussen het erf en het bouwland loopt schuin door het bouwvak. Het restant heide aan de zuidwestzijde van

²⁰ Gemeente Oost-, West- en Middelbeers is in 1803 opgericht en is in 1997 opgegaan in gemeente Oirschot.

Afb. 2.4 Ligging van het plan- en onderzoeksgebied op verschillende topografische kaarten.

het plangebied is nu ook ontgonnen en de gehele westelijke helft van het plangebied is in gebruik als weiland. Op de topografische kaart uit 1963 zijn ten noorden en ten westen van het bouwvak verschillende schuren, stallen en/of andere bouwwerken aanwezig. De indeling van het erf blijft dan zo goed als constant, zoals zichtbaar op de topografische kaarten uit 1973 en 1999 (afb. 2.4). Wel vinden veranderingen in het landgebruik en de grootte van percelen plaats. Zo is in de jaren '60 vrijwel het gehele plangebied (met uitzondering van het erf en de weg) in gebruik als weiland en beperkt het bouwland zich tot twee kleine percelen. De noordoost-zuidwest georiënteerde grens tussen het erf en een perceel bouwland die op de kaart van 1953 wordt afgebeeld, is verdwenen waardoor direct ten zuidoosten van het erf een groot weiland aanwezig is. In de jaren '70 wordt een deel van het gebied weer in gebruik genomen als bouwland, al lijken de grenzen net iets af te wijken van de situatie in de jaren '50. In de jaren '80 ontstaat de meer blokvormige indeling van de percelen, zoals ook zichtbaar is op de topografische kaart uit 1999. De weg die het plangebied van het noordwesten naar het zuidoosten doorkruist loopt vanaf dan dood en sluit in het zuiden niet meer aan op de Beersestraat. Vanaf de jaren '90 neemt het aandeel bouwland in het plangebied steeds meer toe en blijft vervolgens constant tot het verdwijnen van het erf in 2021.

2.2.3 Archeologische verwachting²¹

In het bureauonderzoek is een hoge archeologische verwachting opgesteld voor archeologische resten vanaf het laat-paleolithicum tot en met de nieuwe tijd. De te verwachten resten kunnen variëren tussen kort bewoonde kampjes, nederzettingen, resten van agrarische activiteit, begravingsrituelen en perceelscheidingen. Het is niet bekend of binnen het plangebied een archeologische vindplaats aanwezig is. Tijdens het booronderzoek zijn geen aanwijzingen gezien voor de aanwezigheid van een vindplaats. Daar was het onderzoek echter ook niet op gericht. Voor de aangetroffen bodemopbouw (verstoorte grond op dekzand) geldt dat dieper ingegraven archeologische resten nog aanwezig zouden kunnen zijn.

2.3 Onderzoeksvragen

Het doel van het proefsleuvenonderzoek is het aanvullen en toetsen van een gespecificeerde archeologische verwachting, zoals geformuleerd in een vooronderzoek. Het gaat om gebieds- of vindplaatsgericht onderzoek binnen een gebied waar bodemingrepen staan gepland. Door de geplande bodemingrepen dreigt eventueel aanwezige archeologische informatie verloren te gaan. Het proefsleuvenonderzoek resulteert in een waardering van de archeologische informatie en in een selectieadvies. Om tot dit doel te komen, dienen de volgende onderzoeksvragen te worden beantwoord:²²

21 Overgenomen uit Soldaat 2021, 17.

22 Soldaat 2021.

Bodemopbouw en landschap

1. *Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied (geologie, bodemkunde, geomorfologie, afstand tot water, reliëf)?*
2. *Hoe is de opbouw van het profiel in bodemkundige zin? Is er sprake van een esdek, podzol, veenvorming, etc? Zijn er fases te onderscheiden in de bodemopbouw? Wat zijn de onderscheidende kenmerken daarvan en wat is de waarschijnlijke datering?*
3. *Hoe is de stratigrafie in antropogene zin? Is er sprake van loopvlakken, ophogingslagen of cultuurlagen? Wat zijn de kenmerken van de stratigrafische eenheden en wat is de datering? Wat was (waarschijnlijk) het niveau van het maaiveld in de onderscheiden perioden?*
4. *Zijn er aan de onderkant van het plaggendek ontginningssporen, zoals spitsporen of esgreppels, aanwezig? Dekt het esdek alle sporen af of zijn er ook sporen gegraven vanuit of door het esdek? Kan aan de hand van archeologisch vondstmateriaal uit het esdek een uitspraak worden gedaan over de ouderdom en/of de vorming van dit esdek?*
5. *Is er sprake van (sub)recente verstoring en postdepositionele processen?*

Sporen, structuren, vondsten en paleo-ecologische resten

6. *Indien het onderzoek geen archeologische resten of beperkte archeologische fenomenen (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) oplevert, welke verklaring is hiervoor dan te geven? Is er (bijvoorbeeld) sprake van: aantoonbare afwezigheid van bewoning en/of actief landgebruik, verstoring van antropogene aard, beperking van archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weersomstandigheden?*
7. *Indien het onderzoek wel archeologische fenomenen heeft opgeleverd, hoe kan de vindplaats beschreven en geïnterpreteerd worden? Houd daarbij rekening met de onderstaande vragen:*
 - a. *Wat is de aarde en/of functie van de sporen? Wat is de relatieve en/of absolute datering van de sporen? Waarop is de datering gebaseerd? In welke mate zijn lagen en sporen op vlakken te koppelen aan profielen?*
 - b. *Wat is de begrenzing, diepteligging en ruimtelijke spreiding, zowel in horizontale als verticale zin, van de sites en wat is de onderlinge samenhang?*
 - c. *Welke structuren zijn te onderscheiden? Wat is het complextype, de constructiewijze en/of de plattegrond en/of het type van de structuren? Wat is de relatieve en/of absolute datering van de structuren? Waarop is de datering gebaseerd? Wat is de 'levensduur' van de structuren? Zijn er bouw-, herstel- of destructiefases (sloop, brand, e.d.) te onderscheiden? Zijn er aanwijzingen voor een primaire en secundaire functie (bijvoorbeeld hutkom > afvalkuil)? Is er bij steenbouw sprake van hergebruikt bouwmateriaal? Zijn er aanwijzingen voor landgebruik (off-site-patronen) in de zin van wegen, percelering, akkers, grondstofwinning, vennen, etc.?*
 - d. *Wat is de inrichting en interne structuur van de vindplaats?*

- Zijn er sites te onderscheiden? Hoe is de horizontale en verticale spreiding van sporen, structuren en sites en wat is hun samenhang? Zijn begrenzings vast te stellen? Is er sprake van perifere en centrale zones? Is er sprake van 'lege' zones, afscheidingen of verbindingen?*
- e. *Welke fasering (relatieve en absolute datering) is in de vindplaats aan te brengen?*
 - f. *Welke mobiele vondsten zijn gedaan? Om welke materialen, soorten, typen, functies, aantallen, gewichten gaat het en uit welke context komen de vondsten? Wat is de datering van de vondsten en waarop is de datering gebaseerd?*
 - g. *In welke mate dragen zij bij aan de datering van lagen, sporen, structuren, sites, e.d.? In welke mate bevinden vondsten zich in primaire positie en in welke mate gaat het om vondsten zonder context? Welke conclusies zijn te trekken uit de fragmentatiegraad en de mate van conservering of verwerking van objecten?*
 - h. *Zijn er plaatsen aan te wijzen met een opvallend grote vondstconcentratie en wat is de samenstelling ervan? Is er sprake van (kennelijk) intentionele deposities?*
 - i. *Welke informatie geven de mobiele vondsten over de materiële cultuur, de economie en functie van de vindplaats, status, welvaart, werkzaamheden en culturele betrekkingen van de bewoners?*
 - j. *Wat is de aard en conservering van paleo-ecologische resten? In welke mate en in welke context zijn ze aangetroffen? Welke betekenis ontleen zij of geven zij aan deze context? Wat is de datering van de paleo-ecologische resten en waarop is de datering gebaseerd? In welke mate dragen zij bij aan de datering van sporen, lagen, structuren, sites e.d.?*
 - k. *Welke informatie geven zij over landschap en vegetatie, voedsel economie, verwerving en toepassing van organisch materiaal?*
8. *Wat is de fysieke kwaliteit van de aangetroffen fenomenen? Welke verschillen zijn er t.a.v. dit aspect binnen het onderzoeksgebied?*
 9. *Wat is de inhoudelijke kwaliteit van de aangetroffen fenomenen en welke verschillen zijn er t.a.v. dit aspect binnen het onderzoeksgebied?*
 10. *Waar en in welke mate is deze locatie geschikt voor paleo-ecologisch en natuurwetenschappelijk onderzoek? Welke methoden zijn het meest kansrijk?*

Conclusie, evaluatie, aanbevelingen

11. *Is er een verwachting dat buiten het nu onderzochte gebied nog resten van deze vindplaats aanwezig zijn en wat is de verwachting over de fysieke en inhoudelijke kwaliteit daarvan?*
12. *Hoe verhouden de conclusies zich tot de resultaten van het eerdere onderzoek of andere bekende gegevens? In welke mate wijkt de geconstateerde waarde af van de eerder toegekende waarde of de gespecificeerde verwachting?*

2.4 Werkwijze

2.4.1 Veldwerk

Tijdens het veldwerk zijn verspreid over het onderzoeksgebied vijf proefsleuven aangelegd van circa 20 bij 4 m (afb. 2.6). Proefsleuven 1 en 2 zijn ten opzichte van het puttenplan in het PvE iets verplaatst. Proefsleuf 1 ligt een aantal meter verder naar het noordoosten aangezien ter hoogte van de gesloopte schuur een laagte met daarin water aanwezig was. Proefsleuf 2 is vanwege de aanwezigheid van een boom in zuidoostelijke richting verplaatst. Bovendien is deze proefsleuf iets langer geworden dan de geplande 20 m. In totaal is hierdoor 442 m² door middel van proefsleuven onderzocht, hetgeen overeenkomt met een dekkingsgraad van bijna 10%.

Afb. 2.5 Foto richting het zuidoosten van de werkzaamheden in proefsleuf 2.

Met een graafmachine met gladde bak is laagsgewijs verdiept tot op het niveau van de natuurlijke ondergrond (de C-horizont). Het vlak is voor zover nodig met de hand bijgeschaafd en is vervolgens gefotografeerd en digitaal getekend met een gps. Van het vlak en het maaiveld zijn NAP-hoogtes genomen waarbij de afstand tussen de hoogtematen circa 5 m bedraagt. In elke werkput zijn twee

Afb. 2.6 Ligging van de aangelegde proefsleuven en de locatie van de profielkolommen.

profielkolommen gedocumenteerd. De profielen zijn gefotografeerd, digitaal getekend en beschreven. De ligging van de profielen is met behulp van een gps ingemeten. Een deel van de sporen is gecoupeerd voor de beantwoording van de onderzoeksvragen en de waardering van het onderzoeksterrein. Deze sporen zijn gefotografeerd en getekend. Het vlak en de stort zijn met behulp van een metaaldetector onderzocht op de aanwezigheid van metaal. Vondsten zijn bij de aanleg van het vlak in vakken van 2 x 2 m verzameld en indien mogelijk aan sporen en/of stratigrafische lagen toegewezen. Tijdens het veldwerk zijn geen specialisten ingezet.

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de vigerende Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA)²³, het PvE²⁴ en het PvA²⁵. De opgravingsdocumentatie bevindt zich momenteel bij de BAAC-vestiging te 's-Hertogenbosch. Te zijner tijd zal dit worden overgedragen aan het Provinciaal Depot Bodemvondsten Noord-Brabant.

2.4.2 Uitwerking

Na afloop van het veldwerk is onder leiding van de verantwoordelijke senior KNA-archeoloog de uitwerking gestart. De veldtekeningen zijn hiertoe verwerkt tot kaarten en op basis hiervan zijn de sporen geanalyseerd. De vondsten zijn gewassen, gedroogd, gedetermineerd en gedateerd. Het vondstmateriaal bestaat uit aardewerk en is bekeken door J.F. van der Weerden.

Vervolgens is onderhavig rapport opgesteld, waarin de resultaten van het proefsleuvenonderzoek beschreven zijn. Naar aanleiding van de resultaten zijn een waardering van de archeologische waarden en een advies met betrekking tot vervolgonderzoek opgesteld.

23 CCvD 2018.

24 Soldaat 2021.

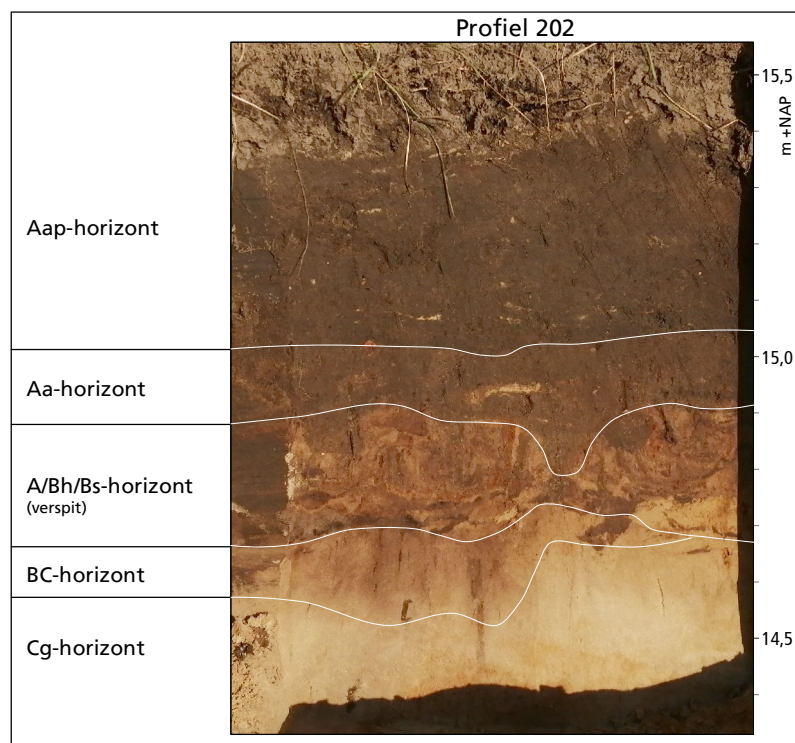
25 Brouwer & De Bondt 2021.

3 Bodemopbouw en landschap

E.A.M. de Boer

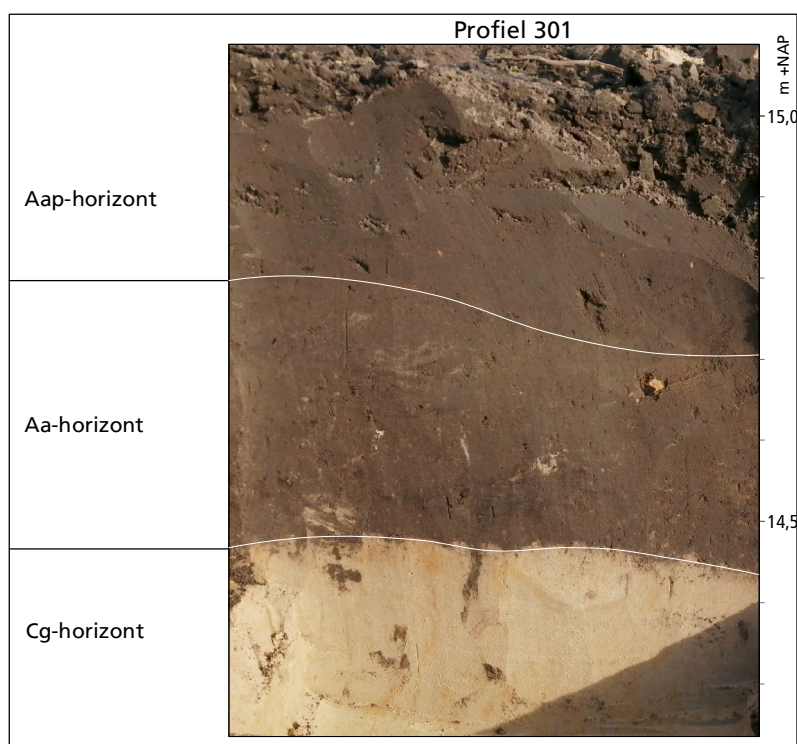
3.1 Bodemopbouw

De bodemopbouw wordt in het grootste deel van het plangebied gekenmerkt door een 33 tot 60 cm dikke humeuze bovengrond met uitschieters tot 95 cm dik. De humeuze bovengrond is opgebouwd uit een matig humeuze donkerbruin(grijze) bouwvoor (Aap-horizont) met daaronder een matig humeuze, bruingrijze dikke Aa-horizont. In het westelijke deel van het plangebied (proefsleuven 1, 2 en 4) bevindt zich hieronder over het algemeen vanaf 14,60 à 14,87 m +NAP een verploegde veldpodzol bestaande uit brokken van de donkerbruine Bh- en oranjebruine Bs-horizont (afb. 3.1). Vanaf een diepte vanaf circa 14,60 à 14,70 m +NAP is nog een intacte bruingele BC-horizont aanwezig, die geleidelijk overgaat in de witgele C-horizont met oxidatievlekken. De C-horizont bestaat zwak siltig, zeer fijn zand (dekzand). Ter hoogte van profiel 101 wordt de C-horizont vanaf 14,30 m +NAP lemiger (sterk siltig zand, fluvioperiglaciale afzettingen) en is op de overgang tussen de twee lagen een ijzerrijke laag ontstaan.

Afb. 3.1 Bodemopbouw in het centrale deel van het plangebied.

In het zuidoostelijke deel van het plangebied (proefsleuf 5) is onder de humeuze bovengrond vanaf 14,60 à 14,80 m NAP, eveneens een heterogene, verploegde laag aanwezig, die bestaat uit brokken C-horizont en matig humeus, donkerbruin materiaal. Vermoedelijk betreft dat laatste resten van de Ah-horizont. De top van de witte C-horizont bevindt zich op 14,40 à 14,45 m +NAP. In proefsleuf 3, de meest oostelijke proefsleuf, bevindt zich ter hoogte van profiel 301 onder de humeuze bovengrond direct de Cg-horizont (zie afb. 3.2). Ter hoogte van profiel 302 is onder de humeuze bovengrond nog de oorspronkelijke A-horizont aanwezig (Ah-horizont). Tussen de Ah- en Aa-horizont bevindt zich deels verploegd geel materiaal. Dit wijst erop dat het terrein vrij snel is opgehoogd, waarbij de oorspronkelijke A-horizont snel is afgedekt met humusarm materiaal om het geschikt te maken voor bewerking.

Afb. 3.2 Bodemopbouw in het meest oostelijke deel van het plangebied.

Ter hoogte van profielen 101, 102 en 401 is de top van de bodem sterk geroerd met of zelfs vervangen door geel ophoogzand als gevolg van verstoring (o.a. bouw/sloop schuur, woning en opslagplaats voer) op het erf.

3.2 Conclusie

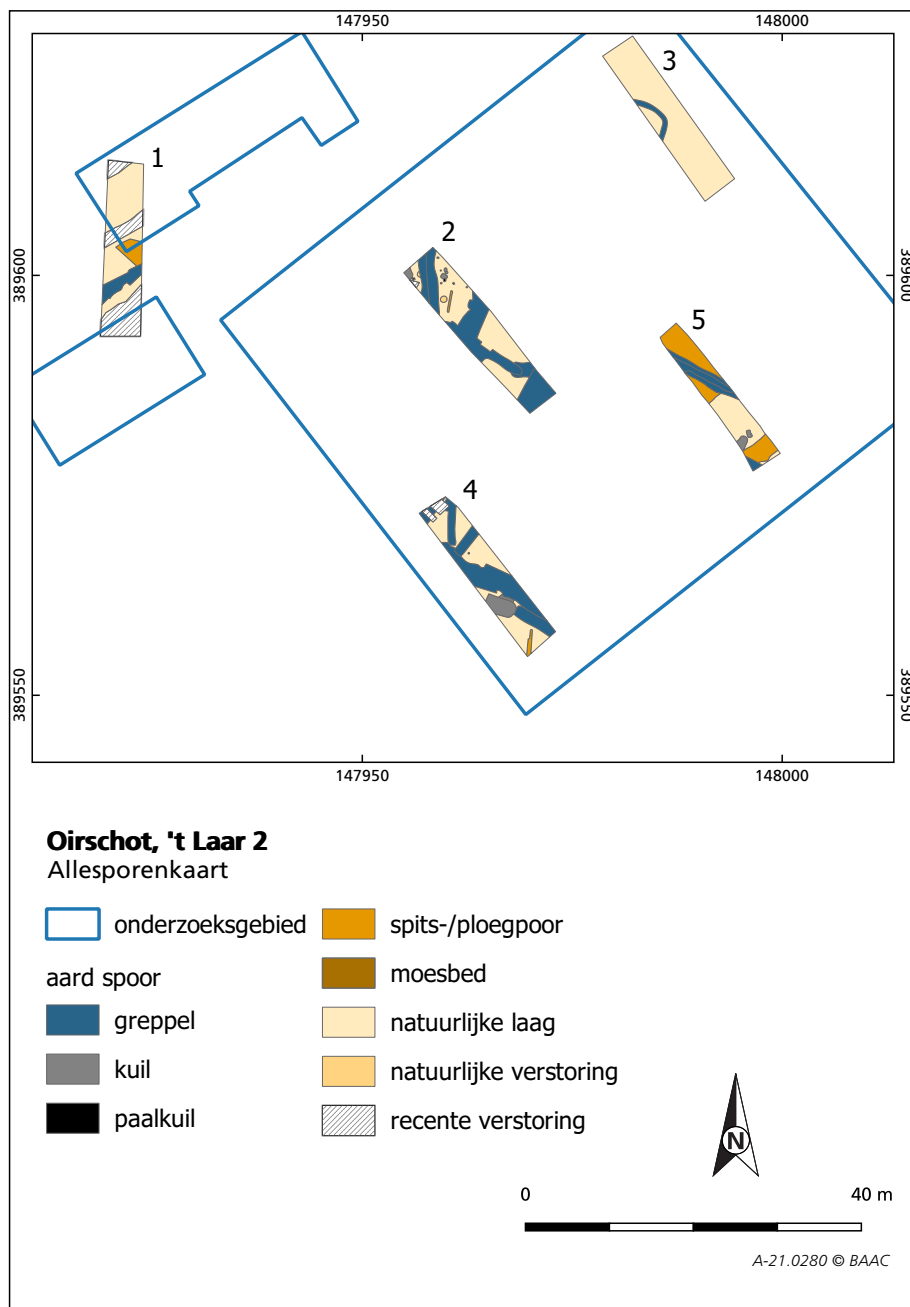
Het plangebied maakt deel uit van een vrij laaggelegen gebied, bestaande uit fluvioperiglaciale afzettingen afgedekt met dekzand, waarbij op de iets hogere delen (proefsleuven 1, 2 en 4) een veldpodzol is ontstaan en in de lagere delen (proefsleuven 3 en 5) een gooreerdgrond. Het oorspronkelijke maaiveld lag vermoedelijk tussen 14,40 en 14,90 m +NAP. Het noordoostelijke deel, proefsleuf 3,

is vermoedelijk het eerste ontgonnen. De oorspronkelijke bodem is hier snel afgedekt, waarna een dik plaggendek is ontstaan. De proefsleuven 2, 4 en 5 liggen op het volgende perceel dat is ontgonnen. Vermoedelijk is het terrein aan het einde van de 18^e of begin 19^e eeuw ontgonnen²⁶, waarbij de oorspronkelijke bodem is verspit/verploegd. Het terrein is vervolgens snel opgehoogd, waardoor de verspitte oorspronkelijke bodem nog herkenbaar is gebleven als een heterogene laag. Het westelijke deel van het terrein (proefsleuf 1) is in de tweede helft van de 19^e eeuw²⁷ ontgonnen voor de landbouw. De natuurlijke bodem is hierbij door verploeging opgenomen in de bouwvoor. In het begin van de 20^e eeuw²⁸ is in dit deel van het plangebied een boerderij gebouwd die in de loop van de 20^e eeuw verder is uitgebreid met diverse bijgebouwen. Als gevolg van verstoring door de bouw en sloop bestaat de top van het bodemprofiel uit bouwzand, waardoor het niet meer te achterhalen is hoe dik de humeuze bovengrond oorspronkelijk was.

26 Het terrein was op de Kadasterkaart 1811-1832 al ontgonnen als weiland.

27 Caspers & Stam 2008 (Topographische en Militaire Kaart 1836-1843); Topotijdreis 2021, kaart 1901.

28 Topotijdreis 2021, kaart 1901 en 1913.

Afb. 4.1 Allesporenkaart

4 Sporen en structuren

In het plangebied zijn in totaal 66 spoornummers uitgedeeld (afb. 4.1, tabel 4.1 en bijlage 2). Hiervan zijn 36 sporen archeologisch relevant, te weten acht paalsporen, zeven kuilen, 14 greppels, vier zones met spit-/ploegsporen en drie recente sporen. Deze sporen zijn verspreid over de vijf proefsleuven aangetroffen. De overige spoornummers zijn gebruikt om lagen (zowel natuurlijk als esdek) aan te geven en voor de administratie van vondsten per proefsleuf.

aard spoor	aantal	datering
paalspoor	8	nieuwe tijd
kuil	7	nieuwe tijd
greppel	14	nieuwe tijd
spit-/ploegspoor	4	nieuwe tijd
natuurlijke verstoring	2	nieuwe tijd
recent	6	nieuwe tijd
esdek	8	nieuwe tijd
natuurlijke laag	12	n.v.t.
administratief	5	n.v.t.

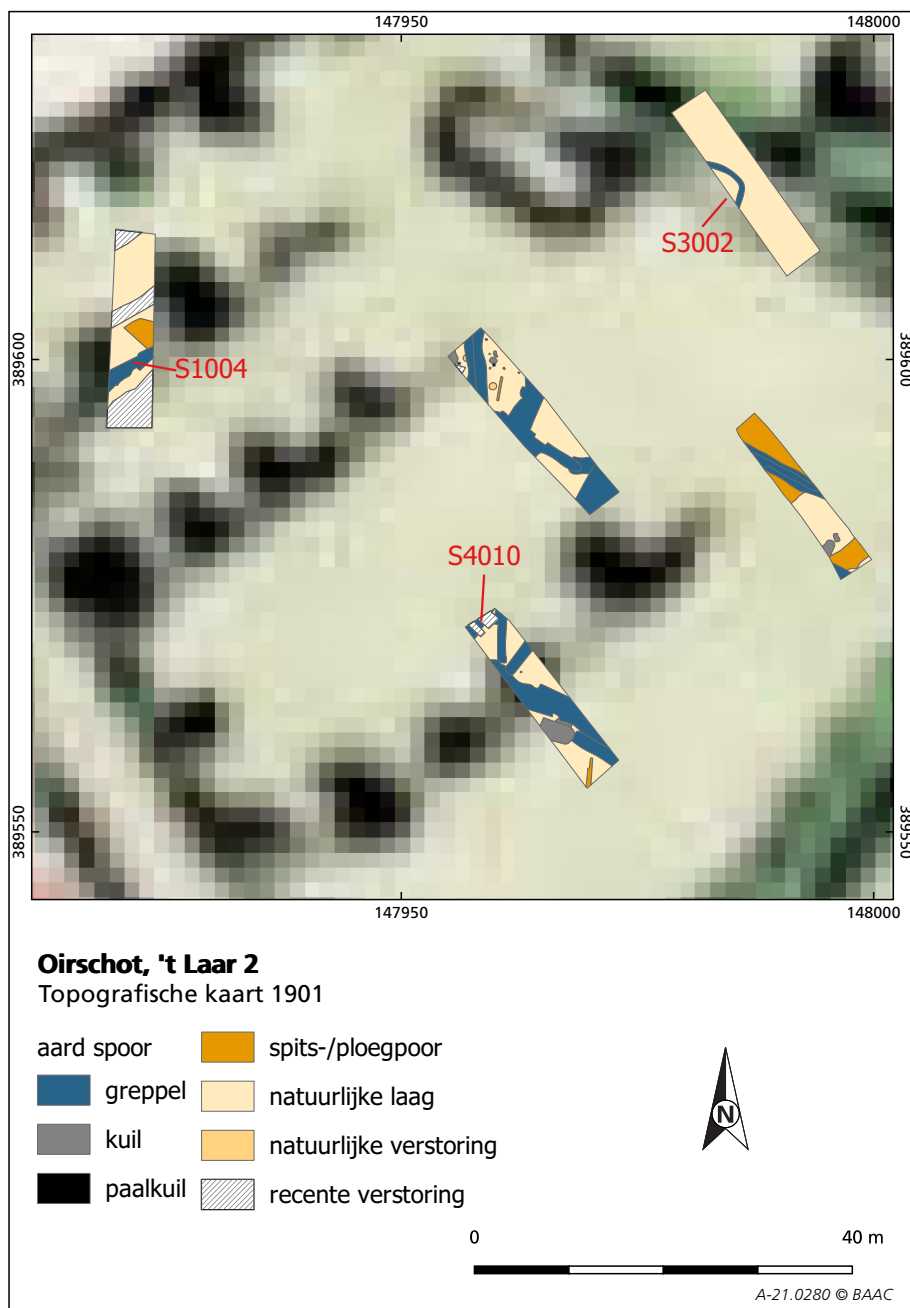
Tabel 4.1 Aard spoor naar aantal en datering.

4.1 Greppels

Het merendeels van de archeologisch relevante sporen bestaat uit greppels. Hoewel duidelijk is dat deze greppels met de door de tijd heen veranderende indeling van percelen te maken hebben, is het moeilijk een exacte datering aan de greppels te koppelen. Ook is het niet altijd duidelijk in hoeverre greppels in verschillende proefsleuven met elkaar in verbinding hebben gestaan en tot dezelfde greppel hebben behoord. Hieronder worden achtereenvolgens een aantal greppels besproken die vermoedelijk met een specifieke perceelsgrens in verband gebracht kunnen worden.

4.1.1 Begin 20^e eeuw

Greppel S1004, in het centrale deel van proefsleuf 1, heeft grofweg een noordoost-zuidwest oriëntatie. De ligging en oriëntatie van de greppel komen overeen met een perceelsgrens die op topografische kaarten vanaf het begin van de 20^e eeuw tot de jaren '50 wordt afgebeeld (afb. 4.2). Direct ten oosten van de weg die het plangebied doorkruist zijn vier door greppels en bomen begrensde percelen zichtbaar (afb. 2.4). Greppel S1004 lijkt de zuidelijke begrenzing van het noordelijke perceel te vormen. Greppel S4010, aan de

Afb. 4.2 Ligging van de aangetroffen sporen op de topografische kaart van 1901.

noordzijde van proefsleuf 4, kan mogelijk ook met deze percelen in verband gebracht worden en vormt in dat geval de grens tussen de twee zuidelijkste percelen.

Mogelijk moet greppel 3002 in proefsleuf 3 ook aan het begin van de 20^e eeuw gedateerd worden. De greppel, waarvan alleen nog spitsporen zijn teruggevonden, heeft een noordwest-zuidoost oriëntatie en buigt halverwege proefsleuf 3 in zuidelijke richting af (afb. 4.3). In de opvulling van de greppel zijn een 14^e of 15^e eeuws fragment grijsbakkend aardewerk en een ketelfragment van een 17^e-eeuwse pijp (zie paragraaf 5.1) aangetroffen.

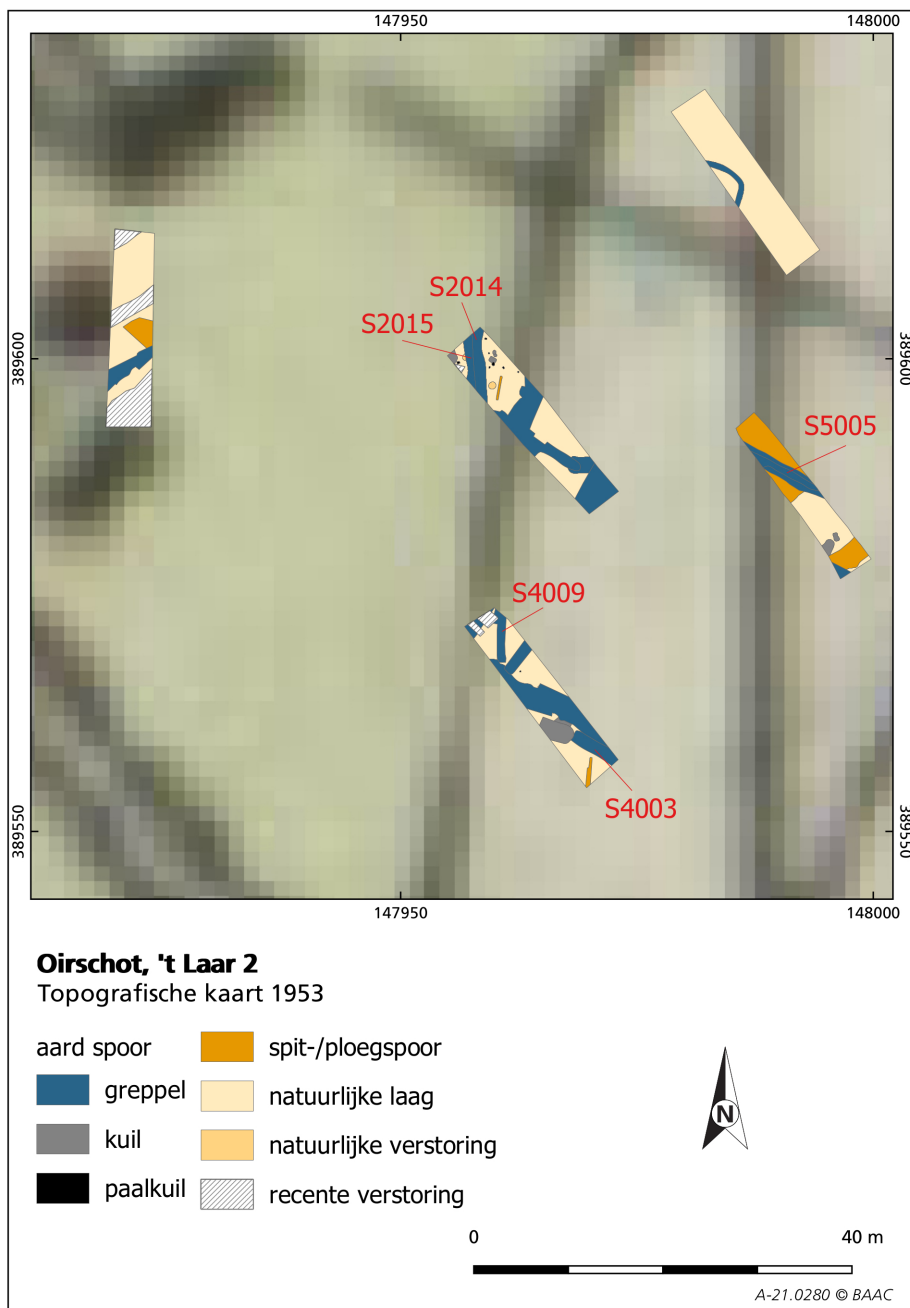
Gezien de tijdsperiode van het vondstmateriaal gaat het om opspit en is de greppel vrijwel zeker jonger dan het fragment van de pijp. Mogelijk moet greppel S3002 met het huis in verband gebracht worden dat aan het begin van de 20^e eeuw direct ten noordwesten van proefsleuf 3 aanwezig is. Aangezien de greppel en het huis grofweg dezelfde oriëntatie hebben, kan het zijn dat greppel S3002 een deel van het erf heeft begrensd.

Afb. 4.3 Foto richting het noordwesten van proefsleuf 3. Greppel S3002 is door middel van een witte lijn aangegeven.

4.1.2 Jaren '50

Greppel S2014/2015, aan de noordzijde van proefsleuf 2 heeft grofweg een noord-zuid oriëntatie. De ligging en oriëntatie komen grofweg overeen met een perceelsgrens die op de topografische kaart van 1953 staat afgebeeld. Deze perceelsgrens vormt de westelijke begrenzing van een perceel bouwland ten zuidoosten van het erf en wordt op de topografische kaart van 1963 niet meer afgebeeld (afb. 2.4). Mogelijk moet S4009, aan de noordzijde van proefsleuf 4 ook met deze perceelsgrens in verband gebracht worden, al wijkt de oriëntatie van S4009 iets af ten opzichte van de oriëntatie van S2014/2015.

Afb. 4.4 Ligging van de aangetroffen sporen op de topografische kaart van 1953.

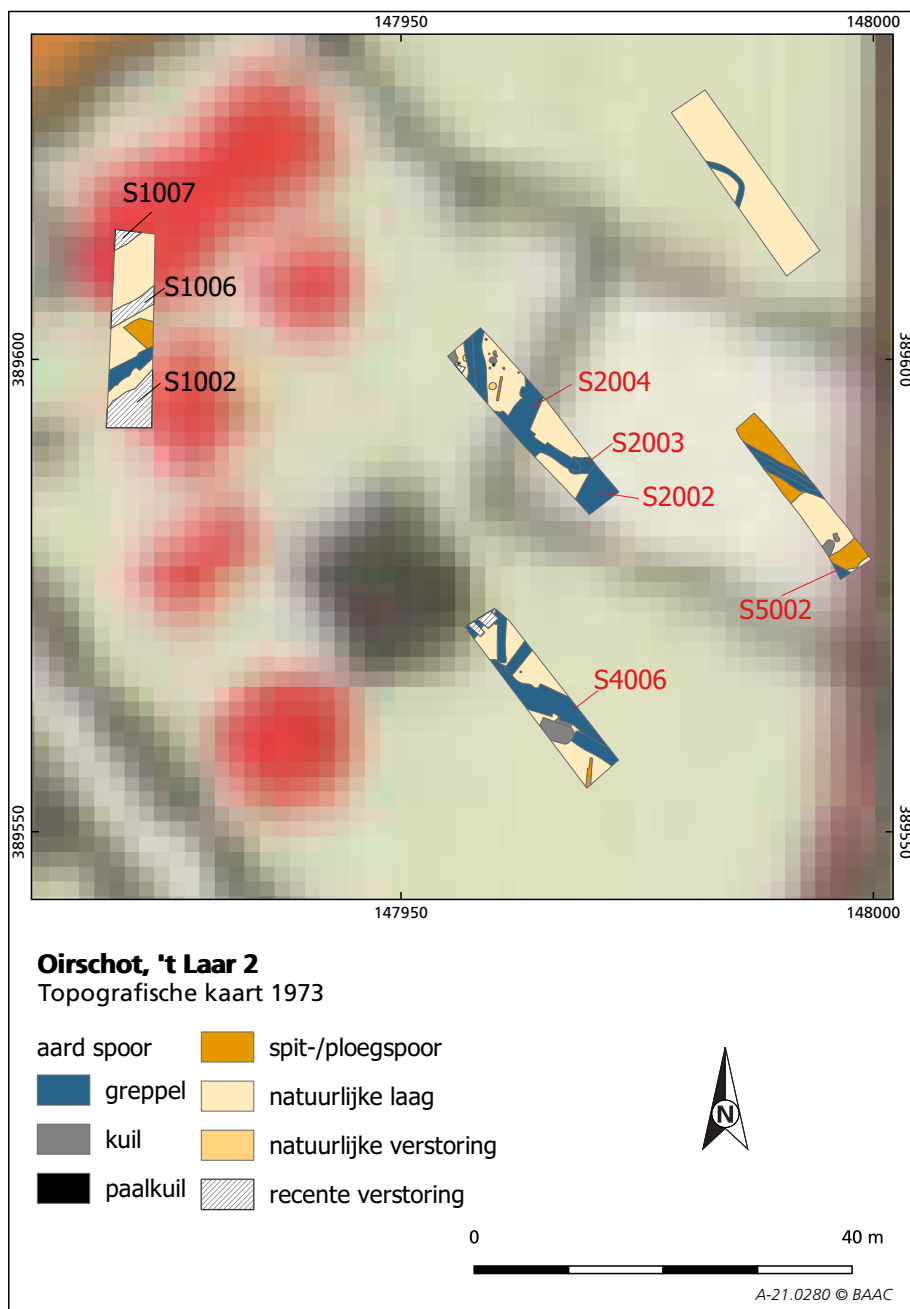
Mogelijk moeten greppels S5005 in proefsleuf 5 en S4003 in proefsleuf 4 ook halverwege de 20^e eeuw gedateerd worden. Beide greppels zijn noordwest-zuidoost georiënteerd en hebben dezelfde oriëntatie als overige greppels die het stuk bouwland in afzonderlijke percelen verdelen. S4003 is met een diepte van 60 cm onder het vlak duidelijk dieper dan S5005 die slechts een diepte van 10 cm heeft. Mogelijk betekent dit dat S4003 de begrenzing tussen twee afzonderlijke percelen bouwland heeft gevormd terwijl S5005 eerder met de afwatering (of interne indeling) van een perceel in verband gebracht moet worden.

Afb. 4.5 Foto richting het zuiden van de doorsnede van greppel S2014/2015.

Afb. 4.6 Foto richting het oosten van de doorsnede door greppel S4003.

Afb. 4.7 Ligging van de aangetroffen sporen op de topografische kaart van 1973.

4.1.3 Jaren '70

Verschillende greppels in proefsleuf 2 moeten vermoedelijk in verband gebracht worden met de begrenzing van een perceel bouwland ten zuidoosten van het erf, die afgebeeld wordt op de topografische kaart van 1973. Greppel S2004 betreft vermoedelijk de zuidwestelijke hoek van het perceel. Deze greppel heeft een noordoost-zuidwest oriëntatie en buigt aan de zuidzijde in zuidoostelijke richting af. Dit afbuigende noordwest-zuidoost georiënteerde deel van de greppel oversnijdt aan de oostzijde van proefsleuf 2 greppel S2003, met een iets afwijkende oriëntatie. S2003 kan verder niet duidelijk met een perceelsfase in

Afb. 4.8 Foto richting het noordwesten van de doorsnede door greppel S5002. Onderin zijn duidelijk de tanden van een tandenbak zichtbaar.

Afb. 4.9 Foto richting het noordwesten van proefsleuf 4 na aanleg van het vlak. De witte lijn geeft de ligging van greppel S4006 aan.

verband gebracht worden maar betreft wellicht een directe voorganger van S2004. Greppel S2004 lijkt ter hoogte van S2003 te stoppen, hetgeen mogelijk wijst op een toegang tot het perceel bouwland. In het verlengde van greppel S2004 is in de oostelijke hoek van proefsleuf 5 greppel S5002 aangetroffen. Hoewel S2004 en S5002 dezelfde oriëntatie hebben, is het echter onzeker of beide sporen met de begrenzing van het perceel bouwland te maken hebben. Greppel 5002 is gecoupeerd waarbij een fragment baksteen (vnr. 6) is aangetroffen en in de doorsnede duidelijk sporen van een tandenbak zichtbaar zijn (afb. 4.8). Voor de aanleg of het opschonen van een greppel zal niet snel een tandenbak zijn gebruikt terwijl dit wel gedaan werd bij het leeghalen van voerkuilen. Vermoedelijk betreft S5002 dan ook een voerkuil en geen perceelsgrens.

Greppel S2002, aan de oostzijde van proefsleuf 2 heeft net als greppel S2004 een noordoost-zuidwest oriëntatie en oversnijdt greppel S2003. De greppel is niet in proefsleuf 4 aangetroffen en lijkt dan ook eerder te stoppen of af te buigen. Mogelijk moet greppel S2002 net als greppel 2004 met de begrenzing van het perceel bouwland in verband gebracht worden en betreft het een verkleining van het perceel.

Greppel S4006 in het centrale deel van proefsleuf 4 heeft net als S2004 en S5002 een noordwest-zuidoost oriëntatie. Op grond hiervan zou aan eenzelfde datering gedacht kunnen worden. Op geen van de topografische kaarten wordt ter hoogte van S4006 een perceelsgrens afgebeeld, waardoor het moeilijk is de greppel in de tijd te plaatsen. Bovendien is de greppel in het vlak onregelmatig van vorm en zijn duidelijk sporen van een tandenbak zichtbaar. Het is dan ook mogelijk dat S4006 niet zozeer een greppel maar eerder een kuil (of meerdere kuilen) betreft. Aangezien dit deel van het erf tijdens de laatste gebruiksfase is gebruikt voor de opslag van veevoer, zou voor S4006 (net als voor S5002) ook gedacht kunnen worden dat het spoor is gebruikt voor het inkuilen van veevoer.

4.2 Overige sporen

Behalve greppels zijn ook acht paalsporen, zeven kuilen, vier zones met spit- of ploegsporen en drie relevante recente verstoringen aangetroffen.

De drie recente sporen die relevant zijn voor het onderzoek bevinden zich in proefsleuf 1 (afb. 4.7). S1006 en 1007 moeten met de sloop van de boerderij in verband gebracht worden en betreffen vermoedelijk de locatie van de buitenmuren van het gebouw. S1002 wordt met de sloop van een schuur in verband gebracht. Beide worden op een topografische kaart uit 1973 voor het eerst op die locatie afgebeeld.

De paalkuilen en kuilen clusteren zich voornamelijk in de noordwesthoek van proefsleuf 2. Een van de kuilen (S2018) heeft gezien de aanwezigheid van blikken soepballetjes (zie paragraaf 5.3) vermoedelijk een datering in de jaren '60 of '70. In een paalkuil (S2007) is een vleugelmerk aangetroffen dat in de jaren '50 of later gedateerd moet worden (zie paragraaf 5.3). Vermoedelijk

stammen deze sporen uit de periode dat de boerderij zich direct ten noordwesten van proefsleuf 2 bevond, tot het begin van de jaren '70.

Tenslotte zijn op vier plaatsen spit-/ploegsporen aangetroffen. In proefsleuven 2 en 4 gaat het om een smalle baan en zou het ook om de onderzijde van een greppel kunnen gaan. De spitsporen in proefsleuf 1 bevinden zich direct ten noorden van greppel S1004, met een datering aan het begin van de 20^e eeuw. Vermoedelijk moeten deze sporen met de ontginning van het terrein in verband gebracht worden. Hetzelfde geldt voor de spitsporen aan de oostzijde van proefsleuf 5. Voor de zone aan de westzijde van proefsleuf 5 geldt daarentegen dat eerder sprake is van een verploegde zone (diepploegen), aangezien in profiel 501 grote brokken natuurlijke ondergrond zichtbaar zijn (afb. 4.10).

Afb. 4.10 Foto richting het noordoosten van de doorsnede van de spitsporen in profiel 501.

5 Vondstmateriaal

Het verzamelde vondstmateriaal bestaat uit zes fragmenten aardewerk, twee fragmenten bouwkeramiek en een fragment van een pijpenaardewerk (tabel 5.1). Deze vondsten zijn tijdens de aanleg van het vlak verzameld. De meeste vondsten zijn vermoedelijk afkomstig uit het esdek of een verspitte/verploegde laag (vnr. 1, 3, 4 en 5). De overige vondsten zijn aangetroffen in de vulling van een greppel (S3002) in proefsleuf 3 (vnr. 2) en een greppel (S5002) in proefsleuf 5 (vnr. 6).

vondst	volgnr.	aantal	bakselsoort	herkomst	datering (begin)	datering (eind)	opmerking
1	1	1	roodbakkend	Nederland?	1800	1900	wand, glazuur binnenzijde
1	2	1	roodbakkend	Nederland?	1800	1900	worstoor
2	1	1	pijpaarde	Nederland	1600	1700	ketel pijpje
2	2	1	grijsbakkend	Nederland	1300	1500	wand
3	1	1	steengoed	Rijnland	1500	1800	wand, kan
4	1	1	steengoed	Westerwald	1600	1900	wand, kan?
4	1	1	faience	Nederland	1600	1900	wandtegel wit
5	1	1	industrieel wit	Nederland	1830	2000	wand kopje
6	1	1	Baksteen	Nederland	1400	1850	

Tabel 5.1 Determinatie van het verzamelde vondstmateriaal, gesorteerd op vondstnummer.

5.1 Aardewerk en pijpenaardewerk

Het gedetermineerde aardewerk is onderverdeeld in vier bakselgroepen; roodbakkend aardewerk, grijsbakkend aardewerk, steengoed en industrieel wit aardewerk. Het vroegste aardewerk is een wandscherf van grijsbakkend aardewerk met een datering in de 14^e of 15^e eeuw (vnr. 2). Deze scherp is in de vulling van greppel S3002 in proefsleuf 3 aangetroffen. In dezelfde greppel was ook een ketelfragment van een pijp van pijpenaardewerk aanwezig met een datering in de 17^e eeuw. In proefsleuf 3 zijn verder een wandfragment van een kan van steengoed (Rijnland) met een datering in de 16^e tot 19^e eeuw (vnr. 3) en een wandfragment van steengoed uit Westerwald (mogelijk van een kan) met een datering in de 17^e tot 20^e eeuw (vnr. 4) aangetroffen. Beide fragmenten zijn afkomstig uit het (deels verploegde) esdek.

Het roodbakkerd aardewerk (vnr. 1), bestaand uit een wandfragment met aan de binnenzijde glazuur en een worstoor, heeft een datering in de 19^e eeuw en is duidelijk jonger. Deze fragmenten zijn tijdens de aanleg van proefsleuf 5 verzameld en afkomstig uit het esdek of de verspitte/verploegde laag die met de ontginning in verband wordt gebracht. Het wandfragment van een kopje van industrieel wit aardewerk (vnr. 5) dat tijdens de aanleg van proefsleuf 2 is verzameld, is mogelijk de jongste scherf en heeft een datering tussen 1830 en 2000.

5.2 Bouwkeramiek

De verzamelde bouwkeramiek beperkt zich tot slechts twee fragmenten. In proefsleuf 3 is in het verploegde esdek een fragment van een wandtegels van faience (vnr. 4) aangetroffen met een datering in de 17^e tot 20^e eeuw. In greppel S5002 in proefsleuf 5 is een fragment van een baksteen (vnr. 6) aangetroffen. Vermoedelijk gaat het om een handgevormde baksteen, gemaakt tussen de 15^e eeuw en de eerste helft van de 19^e eeuw. Aangezien het om een klein fragment gaat van de binnenzijde van een baksteen, kan niet uitgesloten worden dat het toch om een fragment van een machinaal gemaakte baksteen gaat.

5.3 Overige vondsten

Tijdens het veldwerk zijn in proefsleuf 2 verschillende vondsten gedaan die niet verzameld zijn maar die wel vermeldenswaardig zijn. In de eerste plaats gaat het om tien geopende blikken soepballetjes van het merk Unox. De blikken zijn in kuil S2018, in de noordwesthoek van proefsleuf 2 aangetroffen. Een exacte datering is niet gevonden maar vermoedelijk zijn de blikken aan het eind van de jaren '60 of begin van de jaren '70 gebruikt. Op een advertentie van Vroom & Dreesman in het Limburgs dagblad van 29 mei 1969 is een vergelijkbaar blik zichtbaar.²⁹ De soepballen die in 1969 in de aanbieding zijn, zijn echter 'extra fijn' terwijl de soepballen in de gevonden blikken 'nieuw-verbeterd' zijn.

De tweede vondst die niet verzameld maar wel leuk is om te vermelden, is aangetroffen in de opvulling van paalkuil S2007. Het gaat het om een zogenaamd vleugelmerk. Dit is een metalen nummerplaatjes dat op de vleugels van kippen (en hanen) werd aangebracht. Op die manier kunnen kippen van verschillende 'jaargangen' makkelijk uit elkaar gehouden worden en kunnen gegevens over de kippen en de gelegde eieren makkelijk bijgehouden worden. Bovans is de eerste private fokkerscombinatie en is in de jaren '50 opgericht door een samenwerkingsverband tussen vier Nederlandse fokkers, J. Bongers, H. van Duynhoven, Joh. van Lankveld, en J.M. van der Linden. Ze voerden stammen van vijf verschillende rassen en hadden samen 200 foktomen³⁰ en ruim 15.000 fokdieren. Alle gekruiste kuikens werden op de markt gezet onder de merknaam Bovans. Hoe oud het gevonden vleugelmerk precies is, is onbekend, maar in ieder geval niet ouder dan de jaren '50.

²⁹ www.delpher.nl

³⁰ Fokkers van pluimvee spreken van een foktoom als ze een groep hoenders of gansachtigen bedoelen waarvan de samenstelling zo is geschied om hiermee goede nakomelingen te krijgen.

Afb. 5.1 Sfeerfoto van de tien blikken Unox soepballetjes.

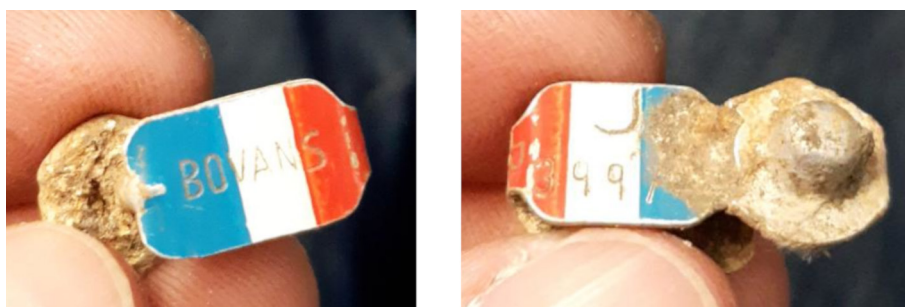

Afb. 5.2 Advertentie van Vroom & Dreesman in het Limburgs dagblad van 29 mei 1969 waarbij onder andere de unox soepballetjes in de aanbieding zijn.

Ideaal reuzen maatsamenpakket voor allen die op vakantie gaan, speciaal voor kampeers
 Nu totaal van 12,45 voor **9.75**
 1 Blik Unox soepballetjes
 1 Blik Unox leverpastei, fijn
 2 Blikjes Unox boerenleverpastei
 2 Blikjes Unox leverpastei
 1 Blik Unox Pick-up knakworstjes
 1 Blik Unox Smac, 340 gram
 1 Blik Unox Papri
 1 Blik Unox Weense worstjes
 1 Blik Unox tomatensoep
 1 Blik Unox groentesoep
 1 Blik Unox kippesoep

Zolang de voorraad strekt
 Hero kant-en-klaar maaltijden
 Keuze uit diverse maaltijden. Literblik nu **1.95**
 Eerste kwaliteit Bulgaarse aardbeienjam
 Pot met 450 gram zuivere aardbeien in suiker. Nu van 1.65 voor **1.25**

Afb. 5.3 Detailfoto van de voor- en achterkant van het vleugelmerk uit paalkuil S2007.

6 Synthese, waardering en advies

6.1 Synthese

Het plangebied dat zich ten zuidwesten van Oirschot tegen de rand van de voormalige gemeente Oost-, West- en Middelbeers bevindt, is omstreeks het tweede kwart van de 19^e eeuw pas gedeeltelijk ontgonnen. Wanneer deze ontginning (aan de noordoostzijde) precies heeft plaatsgevonden is onbekend, maar er wordt gedacht aan het eind van de 18^e eeuw of het begin van de 19^e eeuw. Tijdens het onderzoek zijn in verschillende proefsleuven spit-/ploegsporen aangetroffen, die met de ontginning van het terrein in verband worden gebracht. Voor het zuidwestelijke deel van het plangebied geldt dat dit gebied nog lang in gebruik als heide blijft en pas in de eerste helft van de 20^e eeuw wordt ontgonnen. Dat in het plangebied sprake is van een late ontginning is niet opvallend aangezien het landschappelijk gezien om een vrij laag gelegen gebied gaat. Doorgaans werden eerst de hogere delen van het landschap in gebruik genomen en volgden de lager gelegen delen pas op een later moment.

Binnen het plangebied wordt aan het begin van de 20^e eeuw (net ten noorden van het bouwvak) een boerderij geplaatst die tot de jaren '70 in gebruik blijft. Deze boerderij is tijdens het onderzoek niet teruggevonden maar in proefsleuf 2 zijn wel verschillende kuilen en paalkuilen aangetroffen die tijdens het gebruik gegraven zijn. Een vleugelmerk en blikken soepballetjes tonen aan dat deze kuilen een datering in de derde kwart van de 20^e eeuw hebben. Bovendien wordt voor greppel S3002 in proefsleuf 3 gedacht dat deze wellicht met de begrenzing van het erf te maken heeft. In de jaren '70 is de boerderij iets naar het noordwesten verplaatst en is ook een (nieuwe) schuur gebouwd. Deze nieuwe boerderij en de schuur zijn voorafgaand het proefsleuvenonderzoek gesloopt. In proefsleuf 1 zijn verschillende recente verstoringen aangetroffen die met de (ondergrondse) sloop van beide gebouwen in verband gebracht worden.

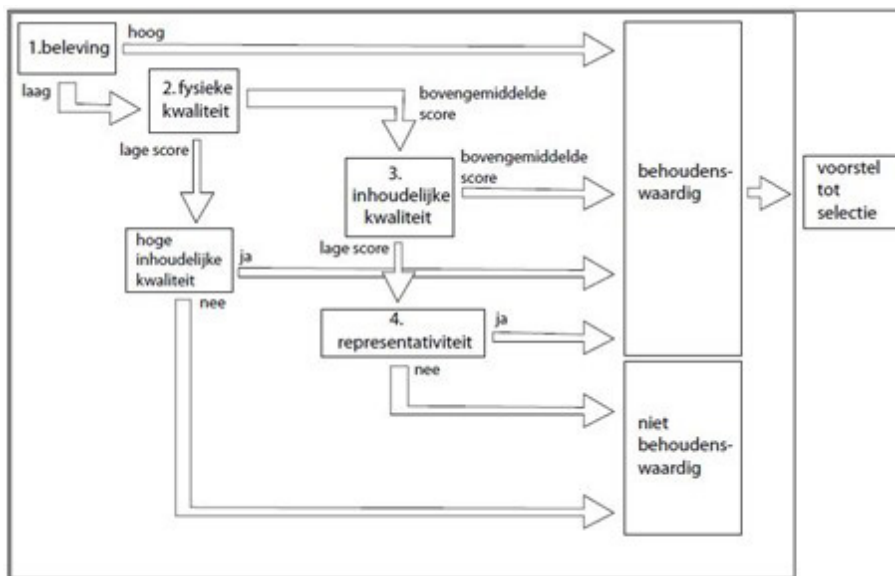
Het onderzoek heeft verder voornamelijk greppels opgeleverd. Het betreft perceelsgreppels die met verschillende gebruiksfasen van het terrein in verband gebracht moeten worden. De interpretatie van greppel S4006 in proefsleuf 4 is onzeker. Voor dit spoor geldt dat het ook om een kuil of meerdere kuilen kan gaan die gebruikt zijn voor het inkuilen van veevoer. Tijdens de laatste fase van het erf bevonden zich hier ook de voerplaten waarop het veevoer werd ingekuuld.

6.2 Waardering

6.2.1 Toelichting

In deze paragraaf wordt bekeken welke waardestellende elementen op de vindplaats aanwezig zijn en wat de kwaliteit daarvan is. Deze gegevens worden afgezet tegen wat bekend is over vergelijkbare sites in de regio en in de betreffende regio.

KNA beschrijft de criteria op basis waarvan een vindplaats gewaardeerd wordt (VS06). Het proces van waarderen, bij welke scores een vindplaats wel of niet als behoudenswaardig kan worden aangemerkt en welke afwegingen daarbij gemaakt moeten worden, staat uitgebreid beschreven in bijlage IV van KNA. In de stroomdiagram (afb. 6.1) is het proces van waardering samengevat.

Afb. 6.1 Stroomdiagram
waarderingsproces (uit: CCvD
2018, Bijlage IV).

Beleving

In eerste instantie wordt nagegaan of de vindplaats vanwege zijn belevingswaarde (schoonheid en herinneringswaarde) behoudenswaardig is. Als de beleving van een vindplaats een hoge score oplevert, is de vindplaats in principe behoudenswaardig. Toch moet dan ook gekeken worden naar de fysieke- en inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats om een goede afweging te kunnen maken. Met name de ensemblewaarde en representativiteit zijn dan van belang.

Bij de beleving wordt gekeken naar de bovengrondse zichtbaarheid van de vindplaats (schoonheid) en of de vindplaats herinnert aan een specifieke gebeurtenis in het verleden (herinneringswaarde). Meestal is een vindplaats niet meer zichtbaar. Voorbeelden van vindplaatsen die wél zichtbaar zijn, zijn terpen en wallen die als verhoging in het landschap aanwezig zijn, of grachten die zichtbaar zijn door inklinking van de grachtvulling.

Fysieke kwaliteit

Vervolgens wordt gekeken naar de fysieke kwaliteit (gaafheid en conservering) van de vindplaats. Wanneer de criteria gaafheid en conservering samen bovengemiddeld scoren (vijf of zes punten), is de vindplaats in principe behoudenswaardig. Bij een hoge score kan op grond van de inhoudelijke kwaliteiten de vindplaats echter toch niet behoudenswaardig zijn. Bij een lage score (vier punten of minder) kan op grond van de inhoudelijke kwaliteit toch nog sprake zijn van een behoudenwaardige vindplaats (zie hieronder).

Bij de fysieke kwaliteit wordt de mate waarin archeologische overblijfselen nog intact en in hun oorspronkelijke positie aanwezig zijn, beoordeeld op gaafheid (de sporen en vondsten en in relatie tot elkaar en in relatie met de omgeving) en conservering (de vondsten). Bijlage IV van de KNA noemt de volgende parameters om de gaafheid te beoordelen:

- aanwezigheid van sporen;
- gaafheid sporen;
- ruimtelijke gaafheid;
- stratigrafie intact;
- mobilia *in situ*;
- ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling;
- ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen;
- aanwezigheid antropogeen biochemisch residu;
- stabiliteit van de natuurlijke omgeving.

Voor de conservering wordt gekeken naar de conservering van het vondstmateriaal op zich.

De beoordeling is gerelateerd aan de archeoregio waarin de vindplaats zich bevindt. Een vlakgraf zonder botmateriaal maar met een lijksilhouet krijgt in pleistoceen Nederland een hoge waardering. In Holoceen Nederland kan de afwezigheid van botmateriaal juist leiden tot een lage waardering, omdat botmateriaal in dit deel juist wel verwacht kan worden.

Een vindplaats wordt op basis van fysieke kwaliteit als in principe behoudenswaardig aangemerkt, als er een bovengemiddeld, vijf of zes punten, wordt gescoord. Bij een middelmatige tot lage score, tot en met vier punten, wordt naar de inhoudelijke kwaliteit gekeken om te bepalen of een vindplaats toch behoudenswaardig is. Bij een hoge score (zeven of meer punten) op inhoudelijke kwaliteit kan een vindplaats alsnog als behoudenswaardig worden aangemerkt.

Inhoudelijke kwaliteit

Na de beoordeling van de fysieke kwaliteit wordt naar de inhoudelijke kwaliteit (zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde) van de vindplaats gekeken.

- In welke mate is een bepaalde vindplaats schaars in een bepaald gebied (zeldzaamheid)?
- Wat is de betekenis van de vindplaats als bron van kennis over het

verleden (informatiewaarde)?

- Welke meerwaarde kan aan de vindplaats worden toegekend als je kijkt naar de archeologische en landschappelijke context van de vindplaats (ensemblewaarde)?

Bij een bovengemiddelde score (zeven punten of meer) op de deze drie onderdelen wordt de vindplaats als behoudenswaardig aangemerkt. Bij een lagere waardering kan eventueel op grond van de representativiteit nog sprake zijn van een behoudenswaardige vindplaats. Bij representativiteit wordt de mate bepaald waarin een vindplaats karakteristiek is voor een bepaalde periode of een gebied. De representativiteit is alleen relevant indien bij het uitvoeren van de waardering het vermoeden bestaat dat duurzaam behoud van de vindplaats gerealiseerd kan worden. Het waardeoordeel van de vindplaats neemt toe naarmate er meer informatie beschikbaar is over vergelijkbare vindplaatsen uit dezelfde periode en hetzelfde gebied.

In het plangebied is een vindplaats vastgesteld. Hieronder volgt de waardering van deze vindplaats, waarbij de scores is samengevat in een waarderingstabel. Het hoofdstuk sluit af met een advies over eventueel vervolgonderzoek in het plangebied.

6.2.2 Vindplaats 1

Tijdens het onderzoek is een erf uit de late nieuwe tijd aangetroffen met bijbehorende infrastructuur. In totaal zijn 36 relevante archeologisch sporen aangetroffen, te weten acht paalsporen, zeven kuilen, 14 greppels, vier zones met spitsporen en drie recente sporen. De onderstaande waardering heeft alleen betrekking op het onderzoeksgebied (bouwwak en recent gesloopte bebouwing) aangezien het proefsleuvenonderzoek zich tot dit deel van het plangebied heeft beperkt.

Oirschot, 't Laar 2 , Archeologische waarderingstabel volgens KNA

Vindplaats 1: erf met bijbehorende infrastructuur

Waarden	Criteria	Scores		
		Hoog	Midden	Laag
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord		
	Herinneringswaarde			1
Fysieke kwaliteit	Gaafheid			1
	Conservering		2	
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid		2	
	Informatiewaarde			1
	Ensemblewaarde			1
	Representativiteit	2		

Tabel 6.1 Waardering van de vindplaats volgens de criteria van de KNA.

Beleving

De vindplaats scoort niet op het punt schoonheid. De bewoningssporen zijn niet zichtbaar waardoor geen sprake is van een esthetisch-landschappelijke waarde.

De vindplaats roept echter bij een deel van de inwoners nog herinneringen op over het verleden, aangezien nog mensen in leven zijn die in het huis geboren en/of gewoond hebben. Van een relatie tussen de vindplaats en een historische gebeurtenis is geen sprake en de vindplaats heeft verder ook geen bijzondere betekenis. De herinneringswaarde scoort hierdoor laag.

Fysieke kwaliteit

De fysieke kwaliteit van de vindplaats scoort ook 'midden'. Van de boerderij uit de jaren '70 zijn alleen recente verstoringen teruggevonden die de locatie van het gebouw aangeven. Verspreid over het terrein zijn greppels aangetroffen en met name in proefsleuf 2 meerdere paalkuilen en kuilen. Het vondstmateriaal bestaat uit aardewerk, pijpen en bouwkeramiek en is goed bewaard gebleven. De blikken soepballetjes en het vleugelmerk (die niet verzameld zijn) zijn daarentegen minder goed bewaard gebleven, al zijn de etiketten van de blikken nog wel leesbaar. De fysieke kwaliteit van de vindplaats scoort hiermee middelmatig tot laag.

Inhoudelijke kwaliteit

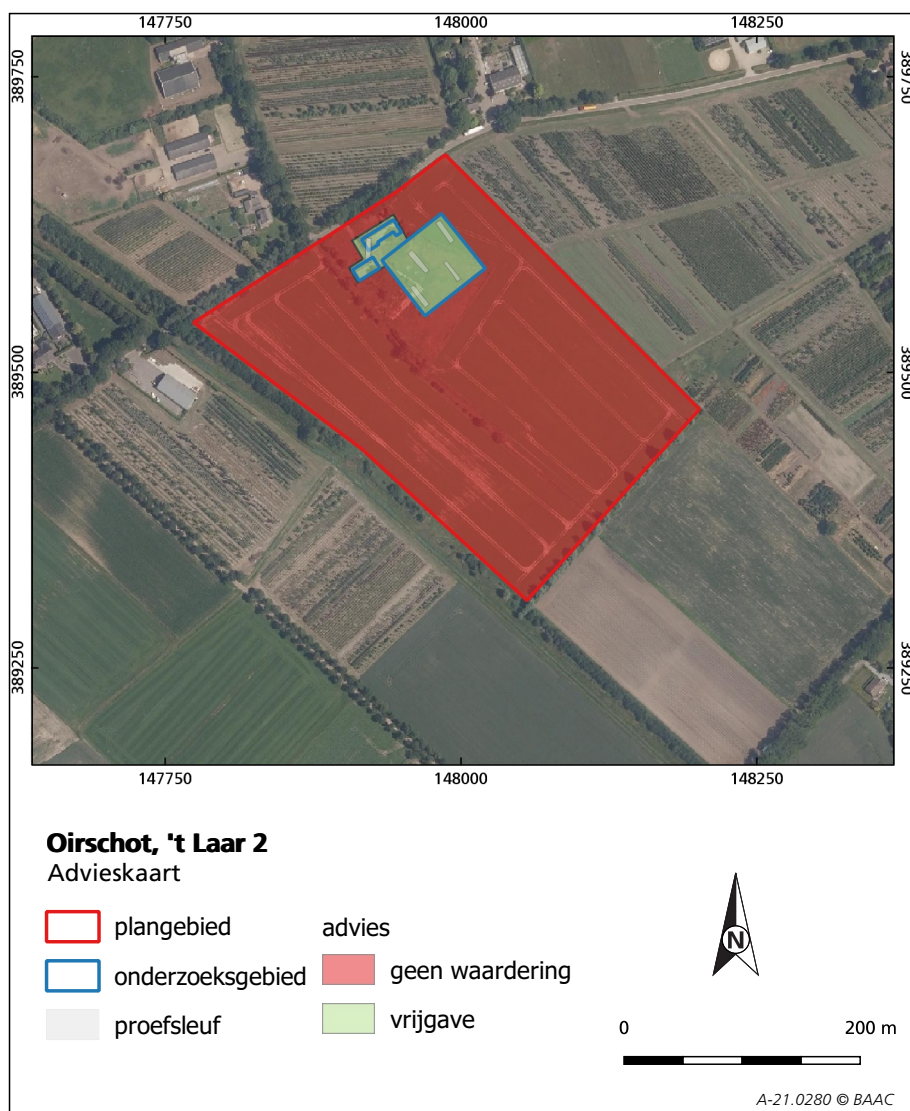
Sporen van een erf uit de 20^e eeuw zijn niet zeldzaam, vergelijkbaar onderzoek heeft in de nabijheid van het plangebied vaker plaatsgevonden. Dit is bijvoorbeeld circa 625 m ten zuidoosten van het plangebied tijdens een proefsleuvenonderzoek door Synthegra (zaakidentificatienummer 4038971100) gedaan. Het onderzoek aldaar heeft zich echter wel beperkt tot het proefsleuvenonderzoek. De zeldzaamheid van de vindplaats scoort daarom 'midden'. De informatiewaarde van de aangetroffen vindplaats is echter laag. Ter hoogte van het onderzoeksgebied zijn voornamelijk sporen van infrastructuur teruggevonden die gekoppeld kunnen worden aan perceelsgrenzen op topografisch kaarten. Aangezien de boerderij uit de jaren '70 volledig gesloopt is (ook ondergronds) zal verder onderzoek geen informatie opleveren over dit gebouw. Er is in geringe mate sprake van een ensemblewaarde omdat de resultaten van het huidige plangebied vergeleken kunnen worden met de bovengenoemde vindplaats die deels door Synthegra is onderzocht. Aangezien het door Synthegra uitgevoerde onderzoek zich echter beperkt heeft tot een proefsleuvenonderzoek is slechts sprake van een zeer beperkte inter-site analyse. Van een diachrone context is verder geen sprake. Wat betreft de zeldzaamheid, de informatiewaarde, de ensemblewaarde scoort de vindplaats dan ook middelmatig tot laag. Tenslotte is daarom nog gekeken in hoeverre de vindplaats kenmerkend is voor een bepaalde periode en/of regio. Op dit punt scoort de vindplaats gemiddeld aangezien het een typisch erf binnen laat ontgonnen gebied vertegenwoordigd.

6.3 Advies

Als gekeken wordt naar de waarderingstabel is voor vindplaats 1 een score van drie punten voor fysieke kwaliteit en een score van zes punten voor inhoudelijke kwaliteit geen aanleiding om de vindplaats te behouden. De vindplaats is niet behoudenswaardig en het advies van BAAC is dan ook om een zone ter hoogte van het onderzoeksgebied (bouwvak en de recent gesloopte bebouwing) vrij te geven (afb. 6.2).

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. Dit betekent niet dat reeds gestart kan worden met bodemverstorende activiteiten of de daarop voorbereidende activiteiten. Het selectieadvies dient namelijk eerst beoordeeld te worden door de bevoegde overheid wat uiteindelijk leidt tot een selectiebesluit.

Hoewel getracht is een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden, kan de aanwezigheid van archeologische sporen of resten nooit volledig worden uitgesloten in de gebieden waarvoor geen vervolgonderzoek wordt aanbevolen. BAAC wil er daarom op wijzen dat men bij bodemverstorende activiteiten alert dient te zijn op de aanwezigheid van archeologische waarden (zoals vondstmateriaal en grondsporen). Bij het aantreffen van deze waarden dient men hiervan melding te maken bij de Minister (in de praktijk de RCE) conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016.

Afb. 6.2 Advieskaart

7

Literatuur en bronnen

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004: *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en de geomorfologie. (Fysische geografie van Nederland)*. Koninklijke van Gorcum, Assen.

Bisschops, J.H., J.P. Broertjes & W. Dobma, 1985: *Toelichtingen bij de geologische kaart van Nederland 1:50.000. Blad Eindhoven West (51W)*. Rijks Geologische Dienst, Haarlem.

Brouwer, M.C. & S. de Bondt, 2021: *Plan van Aanpak Project: A-21.0280 Oirschot, 't Laar 2, 's-Hertogenbosch*.

Buitenhuis, A. et al., 1991: *Geomorfologische gesteldheid van Midden en Oost Noord-Brabant*. Rapport 121. Staring Centrum, Wageningen.

Casper, T. & H. Stam (red), 2008: *Historische topografische Atlas 1836-1843 Noord-Brabant 1:25.000*.

Centraal College van Deskundigen (CCvD), 2018: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems, versie 4.1*, SIKB Gouda.

Reinstra, S., 2020: *Oirschot, 't Laar 2 (gemeente Oirschot) Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (IVO-O)*, Salisbury Archeologisch Rapport 405, Assen.

Soldaat, M., 2021: *Programma van Eisen, proefsleuvenonderzoek 't Laar 2 Oirschot, projectnummer 2021-0504*, Oldenzaal.

Teunissen van Manen, T.C., 1985: *Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 50 Oost Tilburg en 51 West Eindhoven*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Kaartmateriaal

Bodemkaart (Archis2, 2021)

Geomorfologische kaart (Archis3, 2021)

Hoogtekaart (AHN4, 2021)

Kadastrale minuut (RCE, 2021)

Topografische kaarten 1901, 1915, 1931, 1953, 1963, 1973, 1984, 1999, 2011 en 2015 (Topotoijdreis 2021)

Internet

<https://www.ruimtelijkeplannen.nl>

<https://www.delpher.nl>

Bijlagen

- 1 ■ Geologische en archeologische tijdvakken**
- 2 ■ Onderzoeksvragen uit het Programma van Eisen**
- 3 ■ Sporenlijst**
- 4 ■ Allesporenkaart op de erfgoedkaart van Oirschot**

Bijlage 1 Geologische en archeologische tijdvakken

Ouderdom (jr) 0 = 1950 n. Chr.	Chronostratigrafie						MIS	Lithostratigrafie										
	Kwartair	Laat	Holoceen (warme periode)						1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)		Formatie van Boxtel (eolisch en lokaal terrestrisch)	Formatie van Beegden (Maas)					
11.650			Laat- Weichselien (Laat- Glaciaal)	Late Dryas (koud)	2			Formatie van Kreftenheye (Rijn)										
12.850										Midden- Weichselien (Pleniglaciaal)	Allerød (warm)							
13.900																Vroege Dryas (koud)		
14.030																		
14.640			Laat- Pleniglaciaal (zeer koud)															
30.000							Midden- Pleniglaciaal (koud)	3										
60.000											Vroeg- Pleniglaciaal (zeer koud)			4				
75.000			Vroeg- Weichselien (gematigd koud)	5a														
								5b										
														5c				
117.000																		5d
			Eemien (warme periode)	5e														
130.000								Saalien (ijstijd)	6-10									
		Holsteinien (warme periode)	11															
370.000							Elsterien (ijstijd)						12					
410.000																	Cromerien (warme periode)	13- 22
475.000		Pre-Cromerien	23- 104															
850.000																		
2 600.000																		

Chrono-, zuurstofisotopen- en lithostratigrafie voor Noordwest-Europa naar De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Berendsen (2008) en Cohen *et al.* (2009). Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2008). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Ouderdom (kal. jaren BP ¹)	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie			Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden (kal. jaren v/n. Chr.)			
450	1250	Laat	Subatlanticum (koeler Vochtiger)		Vb2	Loofbos, waarbij eik en els overheersen; haagbeuk vanaf Vb1 (>1%); vanaf Vb2 veel cultuurplanten (rogge, boekweit, korenbloem)	nieuwe tijd (1500-heden)			
1150					Vb1		middeleeuwen (450-1500 n. Chr.)			
1500										
1962										
1962	1950	Midden	Subboreaal (koeler Droger)		Va	Romeinse tijd (12 v.Chr. – 450 n. Chr.)				
2750	IVb						ijzertijd (800 – 12 v. Chr.)			
3050					2900	IVa		bronstijd (2000 – 800 v. Chr.)		
3950	5000				Atlanticum (warm Vochtig)		III		Loofbos eik en els overheersen, relatief veel iep en linde. Het percentage den neemt af	neolithicum (5300 – 2000 v. Chr.)
7250										
8700		8000	Boreaal (warmer)		II	Den overheerst, daarnaast hazelaar, eik, iep, linde, es	mesolithicum (8800 – 5300 v. Chr.)			
10.250								Preboreaal (warmer)		I
10.750	9000									
11.650		10.150								
12.850	10.950	Laat-Pleistoceen	Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas	LW III	Parklandschap (subarctisch)	laat-paleolithicum (35.000 – 8800 v. Chr.)		
13.900	11.900				Allerød	LW II	Dennen- en berkenbossen			
14.030	12.100				Vroege Dryas	LW I	Open parklandschap			
14.640	12.450				Bølling		Open vegetatie met kruiden (bijvoet) en berkenbomen			
35.000 (v. Chr.)	¹⁴ C-methode loopt tot 43.000 jaar BP	Midden-Pleistoceen	Weichselien (ijstijd)	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)			Perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	midden-paleolithicum (300.000 – 35.000 v. Chr.)		
75.000				Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)			Perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap			
117.000				Eemien (warme periode)			Loofbos			
130.000				Saalien (ijstijd)			Maximale ijsuitbreiding Scandinavische ijsskap tussen 200.000 en 130.000 jaar BP			
300.000 (v. Chr.)		vroeg-paleolithicum (tot 300.000 v. Chr.)								

¹ BP = aantal werkelijke jaren voor 1950 AD.

Bijlage 1b: ABR-codes archeologische tijdvakken

PREH	Prehistorie	tot 12 voor Chr.
STEEN	Steentijd	tot 2000 voor Chr.
PALEO	Paleolithicum/oude steentijd	tot 8800 voor Chr.
PALEOV	Paleolithicum vroeg	tot 300.000 voor Chr.
PALEOM	Paleolithicum midden	300.000-35.000 voor Chr.
PALEOL	Paleolithicum laat	35.000-8800 voor Chr.
PALEOLA	Paleolithicum laat A	35.000-18.000 voor Chr.
PALEOLB	Paleolithicum laat B	18.000-8800 voor Chr.
MESO	Mesolithicum/midden steentijd	8800-4900 voor Chr.
MESOV	Mesolithicum vroeg	8800-7100 voor Chr.
MESOM	Mesolithicum midden	7100-6450 voor Chr.
MESOL	Mesolithicum laat	6450-4900 voor Chr.
NEO	Neolithicum/nieuwe steentijd	5300-2000 voor Chr.
NEOV	Neolithicum vroeg	5300-4200 voor Chr.
NEOVA	Neolithicum vroeg A	5300-4900 voor Chr.
NEOVb	Neolithicum vroeg B	4900-4200 voor Chr.
NEOM	Neolithicum midden	4200-2850 voor Chr.
NEOMA	Neolithicum midden A	4200-3400 voor Chr.
NEOMB	Neolithicum midden B	3400-2850 voor Chr.
NEOL	Neolithicum laat	2850-2000 voor Chr.
NEOLA	Neolithicum laat A	2850-2450 voor Chr.
NEOLB	Neolithicum laat B	2450-2000 voor Chr.
BRONS	Bronstijd	2000-800 voor Chr.
BRONSV	Bronstijd vroeg	2000-1800 voor Chr.
BRONSM	Bronstijd midden	1800-1100 voor Chr.
BRONSMA	Bronstijd midden A	1800-1500 voor Chr.
BRONSMb	Bronstijd midden B	1500-1100 voor Chr.
BRONSL	Bronstijd laat	1100-800 voor Chr.
IJZ	IJzertijd	800-12 voor Chr.
IJZV	IJzertijd vroeg	800-500 voor Chr.
IJZM	IJzertijd midden	500-250 voor Chr.
IJZL	IJzertijd laat	250-12 voor Chr.
PROTO	Protohistorie	12 voor Chr. -450 na Chr.
ROM	Romeinse tijd	12 voor Chr. -450 na Chr.
ROMV	Romeinse tijd vroeg	12 voor Chr. -70 na Chr.
ROMVA	Romeinse tijd vroeg A	12 voor Chr. -25 na Chr.
ROMVB	Romeinse tijd vroeg B	25-70 na Chr.
ROMM	Romeinse tijd midden	70-270 na Chr.
ROMMA	Romeinse tijd midden A	70-150 na Chr.
ROMMB	Romeinse tijd midden B	150-270 na Chr.
ROML	Romeinse tijd laat	270-450 na Chr.
ROMLA	Romeinse tijd laat A	270-350 na Chr.
ROMLB	Romeinse tijd laat B	350-450 na Chr.
ME	Middeleeuwen	450-1500 na Chr.
MEV	Middeleeuwen vroeg	450-1050 na Chr.
MEVA	Middeleeuwen vroeg A	450-525 na Chr.
MEVB	Middeleeuwen vroeg B	525-725 na Chr.
MEVC	Middeleeuwen vroeg C	725-900 na Chr.
MEVD	Middeleeuwen vroeg D	900-1050 na Chr.
MEL	Middeleeuwen laat	1050-1500 na Chr.
MELA	Middeleeuwen laat A	1050-1250 na Chr.
MELB	Middeleeuwen laat B	1250-1500 na Chr.
NT	Nieuwe tijd	1500-1850
NTV	Nieuwe tijd vroeg	1500-1650 na Chr.
NTM	Nieuwe tijd midden	1650-1850 na Chr.
NTL	Nieuwe tijd laat	1850-1950 na Chr.
RECENT	Recent	1950-heden

Bijlage 2 Onderzoeksvragen uit het Programma van Eisen

Bodemopbouw en landschap

1. *Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied (geologie, bodemkunde, geomorfologie, afstand tot water, reliëf)?*
Het plangebied maakt deel een vrij laaggelegen dekzandgebied met een afwisseling van lage dekzandkopjes en laagtes. Direct ten westen van het plangebied ligt een dal waarin de gegraven Beerzeloop aanwezig is.
2. *Hoe is de opbouw van het profiel in bodemkundige zin? Is er sprake van een esdek, podzol, veenvorming, etc? Zijn er fases te onderscheiden in de bodemopbouw? Wat zijn de onderscheidende kenmerken daarvan en wat is de waarschijnlijke datering?*
Op de iets hogere delen van het gebied zijn in het Holoceen veldpodzolen ontstaan, terwijl de laagtes te nat waren voor podzolisering waardoor hier sprake is van gooreerdgronden. In de loop van vermoedelijk het einde van de 18^e tot de tweede helft van de 19^e eeuw is het gebied ontgonnen. Het gebied is hierna dermate snel opgehoogd met plaggen, dat de heterogene spitlaag in het centrale deel niet gehomogeniseerd is en nog zichtbaar is.
3. *Hoe is de stratigrafie in antropogene zin? Is er sprake van loopvlakken, ophogingslagen of cultuurlagen? Wat zijn de kenmerken van de stratigrafische eenheden en wat is de datering? Wat was (waarschijnlijk) het niveau van het maaiveld in de onderscheiden perioden?*
Vermoedelijk lag het maaiveld oorspronkelijk, op basis van de resten van het oorspronkelijke bodemprofiel, op een hoogte van 14,60 à 14,90 m +NAP. Het terrein is vervolgens vanaf het einde van de 18e eeuw à 2e helft van de 19e eeuw afgedekt met een plaggendek.
4. *Zijn er aan de onderkant van het plaggendek ontginningssporen, zoals spitsporen of esgreppels, aanwezig? Dekt het esdek alle sporen af of zijn er ook sporen gegraven vanuit of door het esdek? Kan aan de hand van archeologisch vondstmateriaal uit het esdek een uitspraak worden gedaan over de ouderdom en/of de vorming van dit esdek?*
Op verschillende plaatsen zijn spitsporen aangetroffen die met de ontginning van het gebied in verband gebracht worden. Esgreppels zijn niet aangetroffen. Op grond van het vondstmateriaal kan geen uitspraak worden gedaan over de ouderdom van het esdek. Op grond van historische topografische kaarten wordt echt uitgegaan van een ontginning aan het eind van de 18^e eeuw of begin van de 19^e eeuw. Voor het zuidwestelijke deel van het plangebied wordt zelfs uitgegaan van een in gebruik name in de eerste helft van de 20^e eeuw.
5. *Is er sprake van (sub)recente verstoring en postdepositionele processen?*
Als gevolg van verploeging en verspitting is de natuurlijke bodem vanaf vermoedelijk het einde van de 18^e eeuw afgetopt en/of verstoord. De bodem is vervolgens afgedekt met een humeus pakket (plaggendek). Door de aanleg van een erf is de top van de bodem plaatselijk verstoord of afgetopt en aangevuld met bouwzand.

Sporen, structuren, vondsten en paleo-ecologische resten

1. *Indien het onderzoek geen archeologische resten of beperkte archeologische fenomenen (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) oplevert, welke verklaring is hiervoor dan te geven? Is er (bijvoorbeeld) sprake van: aantoonbare afwezigheid van bewoning en/of actief landgebruik, verstoring van antropogene aard, beperking van archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weersomstandigheden?*
Het onderzoek heeft een vindplaats opgeleverd.
2. *Indien het onderzoek wel archeologische fenomenen heeft opgeleverd, hoe kan de vindplaats beschreven en geïnterpreteerd worden? Houd daarbij rekening met de onderstaande vragen:*
 - a. *Wat is de aarde en/of functie van de sporen? Wat is de relatieve en/of absolute datering van de sporen? Waarop is de datering gebaseerd? In welke mate zijn lagen en sporen op vlakken te koppelen aan profielen?*
Tijdens het onderzoek zijn acht paalsporen, zeven kuilen, 14 greppels, vier zones met spit-/ploegsporen en drie relevante recente verstoringen aangetroffen. Alle sporen hebben een datering in de late nieuwe tijd en zijn ten dele op grond van vondstmateriaal maar voornamelijk aan de hand van topografische kaarten gedateerd. De spit-/ploegsporen bevinden zich onder het esdek terwijl de greppels juist veelal door het esdek heen zijn gegraven.
 - b. *Wat is de begrenzing, diepteligging en ruimtelijke spreiding, zowel in horizontale als verticale zin, van de sites en wat is de onderlinge samenhang?*
De sporen zijn verspreid over het onderzoeksgebied aangetroffen en maken deel van een erf met bijbehorende infrastructuur. De diepte van de sporen varieert van 14,26 tot 14,60 m +NAP.
 - c. *Welke structuren zijn te onderscheiden? Wat is het complextype, de constructiewijze en/of de plattegrond en/of het type van de structuren? Wat is de relatieve en/of absolute datering van de structuren? Waarop is de datering gebaseerd? Wat is de 'levensduur' van de structuren? Zijn er bouw-, herstel- of destructiefases (sloop, brand, e.d.) te onderscheiden? Zijn er aanwijzingen voor een primaire en secundaire functie (bijvoorbeeld hutkom > afvalkuil)? Is er bij steenbouw sprake van hergebruikt bouwmateriaal? Zijn er aanwijzingen voor landgebruik (off-site-patronen) in de zin van wegen, percelering, akkers, grondstofwinning, vennen, etc.?*
Tijdens het onderzoek zijn geen structuren aangetroffen. Wel zijn de recente verstoringen in proefsleuf 1 toegeschreven aan de sloop van de boerderij en de stal die hier in de jaren '70 zijn geplaatst.
 - d. *Wat is de inrichting en interne structuur van de vindplaats? Zijn er sites te onderscheiden? Hoe is de horizontale en verticale spreiding van sporen, structuren en sites en wat is hun samenhang? Zijn begrenzingen vast te stellen? Is er sprake van perifere en centrale zones? Is er sprake van 'lege' zones, afscheidingen of verbindingen?*
De resultaten van het onderzoek sluiten aan bij hetgeen al bekend

was op grond van topografische kaarten. Het daadwerkelijke erf met bewoning bevindt zich in eerste instantie ten noorden van het bouwvak en is latere iets in noordwestelijke richting verplaatst en bevond zich toen ter hoogte van de gesloopte bebouwing. Het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied is gebruikt als achterterrein en/of percelen bouw- en/of weiland.

- e. *Welke fasering (relatieve en absolute datering) is in de vindplaats aan te brengen?*

Wat betreft de bewoning kan een onderscheid gemaakt worden tussen de zone ten noorden van het bouwvak, die grofweg vanaf het begin van de 20^e eeuw tot het begin van de jaren '70 in gebruik was en de zone iets ten noordwesten daarvan, ter hoogte van de recent gesloopte bebouwing. Voor de verschillende perceelsgreppels geldt dat deze aan de hand van topografische kaarten verder ingedeeld zijn.

- f. *Welke mobiele vondsten zijn gedaan? Om welke materialen, soorten, typen, functies, aantallen, gewichten gaat het en uit welke context komen de vondsten? Wat is de datering van de vondsten en waarop is de datering gebaseerd?*

Het verzamelde vondstmateriaal bestaat uit zes fragmenten aardewerk, twee fragmenten bouwkeramiek en een fragment van een pijpenaardewerk (tabel 5.1). Deze vondsten zijn tijdens de aanleg van het vlak verzameld. De meeste vondsten zijn vermoedelijk afkomstig uit het esdek of een verspitte/verploegde laag (vnrs. 1, 3, 4 en 5). De overige vondsten zijn aangetroffen in de vulling van een greppel (S3002) in proefsleuf 3 (vnr. 2) en een greppel (S5002) in proefsleuf 5 (vnr. 6).

- g. *In welke mate dragen zij bij aan de datering van lagen, sporen, structuren, sites, e.d.? In welke mate bevinden vondsten zich in primaire positie en in welke mate gaat het om vondsten zonder context? Welke conclusies zijn te trekken uit de fragmentatiegraad en de mate van conservering of verwerking van objecten?*

De vondsten hebben slechts in beperkte mate bijgedragen aan de datering van de sporen. In de meeste gevallen gaat het om vondsten zonder context of om vondsten die als opspit in de opvulling van sporen terecht zijn gekomen. De hoeveelheid vondstmateriaal is te gering om conclusies over conservering of verwerking te trekken. Wel kan gesteld worden dat het weinige vondstmateriaal goed geconserveerd en niet verweerd is.

- h. *Zijn er plaatsen aan te wijzen met een opvallend grote vondstconcentratie en wat is de samenstelling ervan? Is er sprake van (kennelijk) intentionele deposities?*

Dit geldt alleen voor de kuil waarin blikken soepballetjes zijn aangetroffen. De kuil is bewust gebruikt om de lege blikken weg te gooien.

- i. *Welke informatie geven de mobiele vondsten over de materiële cultuur, de economie en functie van de vindplaats, status, welvaart, werkzaamheden en culturele betrekkingen van de bewoners?*

Op grond van het vondstmateriaal kunnen hier geen conclusies over worden getrokken.

- j. *Wat is de aard en conservering van paleo-ecologische resten? In welke mate*

en in welke context zijn ze aangetroffen? Welke betekenis ontlelen zij of geven zij aan deze context? Wat is de datering van de paleo-ecologische resten en waarop is de datering gebaseerd? In welke mate dragen zij bij aan de datering van sporen, lagen, structuren, sites e.d.?

Niet van toepassing

- k. *Welke informatie geven zij over landschap en vegetatie, voedsel economie, verwerving en toepassing van organisch materiaal?*

Niet van toepassing

3. *Wat is de fysieke kwaliteit van de aangetroffen fenomenen? Welke verschillen zijn er t.a.v. dit aspect binnen het onderzoeksgebied?*

De fysieke kwaliteit van de vindplaats scoort ook 'midden'. Van de boerderij uit de jaren '70 zijn alleen recente verstoringen teruggevonden die de locatie van het gebouw aangeven. Verspreid over het terrein zijn greppels aangetroffen en met name in proefsleuf 2 meerdere paalkuilen en kuilen. Het vondstmateriaal bestaat uit aardewerk, pijpen en bouwkeramiek en is goed bewaard gebleven. De blikken soepballetjes en het vleugelmerk (die niet verzameld zijn) zijn daarentegen minder goed bewaard gebleven, al zijn de etiketten van de blikken nog wel leesbaar. De fysieke kwaliteit van de vindplaats scoort hiermee middelmatig tot laag.

4. *Wat is de inhoudelijke kwaliteit van de aangetroffen fenomenen en welke verschillen zijn er t.a.v. dit aspect binnen het onderzoeksgebied?*

Sporen van een erf uit de 20^e eeuw zijn niet zeldzaam, vergelijkbaar onderzoek heeft in de nabijheid van het plangebied vaker plaatsgevonden. Dit is bijvoorbeeld circa 625 m ten zuidoosten van het plangebied tijdens een proefsleuvenonderzoek door Synthegra (zaakidentificatienummer 4038971100) gedaan. Het onderzoek aldaar heeft zich echter wel beperkt tot het proefsleuvenonderzoek. De zeldzaamheid van de vindplaats scoort daarom 'midden'. De informatiewaarde van de aangetroffen vindplaats is echter laag. Ter hoogte van het onderzoeksgebied zijn voornamelijk sporen van infrastructuur teruggevonden die gekoppeld kunnen worden aan perceelsgrenzen op topografische kaarten. Aangezien de boerderij uit de jaren '70 volledig gesloopt is (ook ondergronds) zal verder onderzoek geen informatie opleveren over dit gebouw. Er is in geringe mate sprake van een ensemblewaarde omdat de resultaten van het huidige plangebied vergeleken kunnen worden met de bovengenoemde vindplaats die deels door Synthegra is onderzocht. Aangezien het door Synthegra uitgevoerde onderzoek zich echter beperkt heeft tot een proefsleuvenonderzoek is slechts sprake van een zeer beperkte inter-site analyse. Van een diachrone context is verder geen sprake. Wat betreft de zeldzaamheid, de informatiewaarde, de ensemblewaarde scoort de vindplaats dan ook middelmatig tot laag. Tenslotte is daarom nog gekeken in hoeverre de vindplaats kenmerkend is voor een bepaalde periode en/of regio. Op dit punt scoort de vindplaats gemiddeld aangezien het een typisch erf binnen laat ontgonnen gebied vertegenwoordigd.

5. *Waar en in welke mate is deze locatie geschikt voor paleo-ecologisch en natuurwetenschappelijk onderzoek? Welke methoden zijn het meest kansrijk?*

Niet van toepassing

Conclusie, evaluatie, aanbevelingen

6. *Is er een verwachting dat buiten het nu onderzochte gebied nog resten van deze vindplaats aanwezig zijn en wat is de verwachting over de fysieke en inhoudelijke kwaliteit daarvan?*

Vanaf het begin van de 20^e eeuw tot het begin van de jaren '70 heeft zich direct ten noorden van het bouwvak een boerderij bevonden. Dit deel van het plangebied is tijdens het proefsleuvenonderzoek niet gewaardeerd en de kans bestaat dat van deze fase van het erf nog resten bewaard zijn gebleven. Hierbij kan gedacht worden aan sporen van de boerderij, een bijgebouw en vermoedelijk een waterput. Over de fysieke kwaliteit kan geen uitspraak gedaan worden maar indien deze goed is dan is de inhoudelijke kwaliteit van deze resten ook gemiddeld tot hoog.

7. *Hoe verhouden de conclusies zich tot de resultaten van het eerdere onderzoek of andere bekende gegevens? In welke mate wijkt de geconstateerde waarde af van de eerder toegekende waarde of de gespecificeerde verwachting?*

In het bureauonderzoek is een hoge archeologische verwachting opgesteld voor archeologische resten vanaf het laat-paleolithicum tot en met de nieuwe tijd. Tijdens het booronderzoek zijn geen aanwijzingen gezien voor de aanwezigheid van een vindplaats. Daar was het onderzoek echter ook niet op gericht. Tijdens het proefsleuvenonderzoek is een vindplaats uit de late nieuwe tijd aangetroffen, oudere sporen ontbreken.

Bijlage 3 Sporenlijst

PROJECT	PUT	VLAK	SPOOR	AARD	DIEPTE (CM)	VONDSNUMMERS	STRUCTUUR	BEGIN PERIODE	EIND PERIODE	DATERING	FASE	OPMERKINGEN SPOOR
A-21.0280	1	101	999	REC								
A-21.0280	1	0	1000	LG								
A-21.0280	1	1	1001	LGN								
A-21.0280	1	1	1002	REC						nieuwe tijd		sloop schuur
A-21.0280	1	1	1003	LGN								
A-21.0280	1	1	1004	GR						nieuwe tijd		
A-21.0280	1	1	1005	SS						nieuwe tijd		verspitte zone
A-21.0280	1	1	1006	REC						nieuwe tijd		sloop woning
A-21.0280	1	1	1007	REC						nieuwe tijd		sloop woning
A-21.0280	1	101	1810	LGN								
A-21.0280	2	0	2000	LG								
A-21.0280	2	1	2001	LGN		5						
A-21.0280	2	1	2002	GR						nieuwe tijd		
A-21.0280	2	1	2003	GR						nieuwe tijd		
A-21.0280	2	1	2004	GR						nieuwe tijd		
A-21.0280	2	1	2005	SS						nieuwe tijd		spitsporen/onderkant laag
A-21.0280	2	1	2006	VSN								
A-21.0280	2	1	2007	PK						nieuwe tijd		
A-21.0280	2	1	2008	PK						nieuwe tijd		
A-21.0280	2	1	2009	PK						nieuwe tijd		
A-21.0280	2	1	2010	KL						nieuwe tijd		onderkant kuil
A-21.0280	2	1	2011	KL						nieuwe tijd		
A-21.0280	2	1	2012	PK	1					nieuwe tijd		
A-21.0280	2	1	2013	PK	1					nieuwe tijd		
A-21.0280	2	1	2014	GR						nieuwe tijd		

PROJECT	PUT	VLAKE	SPOOR	AARD	DIEPTE (CM)	VONDSTNUMMERS	STRUCTUUR	BEGIN PERIODE	EIND PERIODE	DATERING	FASE	OPMERKINGEN SPOOR
A-21.0280	2	1	2015	GR						nieuwe tijd		
A-21.0280	2	1	2016	VSN								
A-21.0280	2	1	2017	PK						nieuwe tijd		
A-21.0280	2	1	2018	KL						nieuwe tijd		kuil met blikjes unox soepballen
A-21.0280	2	1	2019	REC						nieuwe tijd		
A-21.0280	2	1	2020	PK						nieuwe tijd		
A-21.0280	2	201	2800	LG								
A-21.0280	2	201	2801	LG								
A-21.0280	2	201	2810	LGN								
A-21.0280	2	201	2820	LGN								
A-21.0280	3	0	3000	LG								
A-21.0280	3	1	3001	LGN		3, 4						
A-21.0280	3	1	3002	GR		2				nieuwe tijd		spitsporen, onderkant greppel
A-21.0280	3	302	3800	LG								
A-21.0280	3	302	3801	LG								
A-21.0280	3	302	3810	LGN								
A-21.0280	4	0	4000	LG								
A-21.0280	4	1	4001	LGN								
A-21.0280	4	1	4002	SS						nieuwe tijd		
A-21.0280	4	1	4003	GR						nieuwe tijd		
A-21.0280	4	1	4004	KL						nieuwe tijd		mogelijk onderdeel van S4003
A-21.0280	4	1	4005	KL						nieuwe tijd		
A-21.0280	4	1	4006	GR						nieuwe tijd		
A-21.0280	4	1	4007	PK						nieuwe tijd		fragmenten onverbrand bot
A-21.0280	4	1	4008	GR						nieuwe tijd		
A-21.0280	4	1	4009	GR						nieuwe tijd		
A-21.0280	4	1	4010	GR						nieuwe tijd		

PROJECT	PUT	VLAK	SPOOR	AARD	DIEPTE (CM)	VONDSTNUMMERS	STRUCTUUR	BEGIN PERIODE	EIND PERIODE	DATERING	FASE	OPMERKINGEN SPOOR
A-21.0280	4	402	4800	LG								
A-21.0280	4	402	4801	LG								
A-21.0280	4	401	4810	LGN								
A-21.0280	4	1	4999	REC						nieuwe tijd		
A-21.0280	5	0	5000	LG								
A-21.0280	5	1	5001	LGN		1						
A-21.0280	5	1	5002	GR		6				nieuwe tijd		
A-21.0280	5	1	5003	KL						nieuwe tijd		natuurlijk?
A-21.0280	5	1	5004	KL						nieuwe tijd		natuurlijk?
A-21.0280	5	1	5005	GR						nieuwe tijd		
A-21.0280	5	1	5006	SS						nieuwe tijd		
A-21.0280	5	501	5800	LG								
A-21.0280	5	502	5801	LG								
A-21.0280	5	501	5810	LGN								

Bijlage 4 Allesporenkaart op de erfgoedkaart van Oirschot

